

1

ARKITEKTEN

MEDDELELSER FRA DANSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND

ARKITEKTEN ÅRG. 60 1958 NR. 1 SIDE 1-16 AFLEVERET TIL POSTVÆSENET 7. JANUAR 1958

ARKITEKTEN

Meddelelser fra Danske Arkitekters Landsforbund.
Udgivet af Arkitektens Forlag.

Redaktør: Arkitekt Poul Erik Skriver (ansv. efter presseloven).
Leder af redaktionsudvalget: Arkitekt Johan Pedersen.
Redaktionsudvalg: Arkitekterne Viggo Møller-Jensen, Erik Nilsson, Elliot Hjuler, Henning Meyer og Gehrdt Bornebusch.
Annonceredaktør: Forretningsfører Bertel Barnholdt.
Redaktionssekretærer: Chr. Enevoldsen (tekst), fru Lillian Schmidt (annoncer).
Redaktionens adresse: Bredgade 66, København K, tlf. Minerva 1290.
Udsendelsesdag: Hver anden onsdag. Redaktionen slutter 14 dage før udsendelsesdagen.
Pris: 3 kr. pr. hæfte i løssalg, abonnement 48 kr. årlig.
Signerede artikler står for forfatterens regning, usignerede for den ansvarshavende redaktørs regning. Kun når det udtrykkeligt er angivet, kan artikler ses som et udtryk for Danske Arkitekters Landsforbunds standpunkttagen.

ERINDRINGSLISTE

Konkurrencer

Konkurrence om nye glas. Udskrevet af A/S Kastrup Glasværk i samarbejde med Landsforeningen Dansk Kunsthåndværk. Afleveringsfrist 20. januar 1958.

International byplankonkurrence „Haupstadt Berlin". Afleveringsfrist udsat til 1. februar 1958. Program til gennemsyn i D.A.L.'s sekretariat, men skal rekvireres fra Senat für Bau- und Wohnungswesen, Berlin-Wilmersdorf, Württembergische Strasse 6–10, Berlin.

Nordisk konkurrence om et kunstmuseum i Ålborg. Afleveringsfrist 1. marts 1958. Program med bilag udleveres fra D.A.L.'s sekretariat.

Lokal offentlig konkurrence om en kirke i Zions sogn, Esbjerg. Afleveringsfristen udsat til 1. marts 1958.

International konkurrence om mindesmærke i Auschwitz. Afleveringsfrist: 15. marts 1958. Program til gennemsyn i D.A.L.'s sekretariat. Program med bilag kan rekvireres hos Comite International d'Auschwitz, Weigandhof 5, Wien X, Østrig.

International konkurrence om et rådhus i Toronto. Afleveringsfrist: 18. april 1958.

ARKITEKTENS FORLAG

Bredgade 66, København K. Minerva * 1290.
Forlagsleder: R. Dahlmann Olsen.

I dette hæfte indlæg fra:
Foreningen af gulvfabrikanter

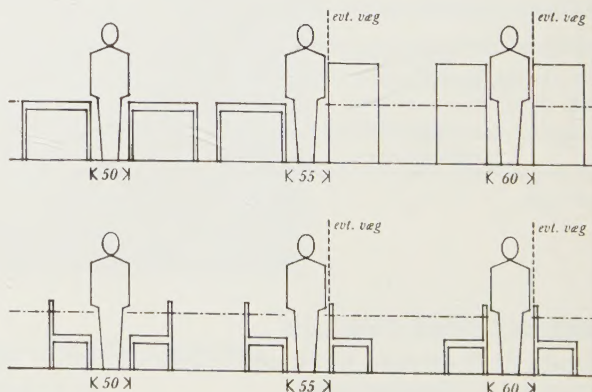
Bedre boliger gennem boligforskning

Bedre og billigere boliger er slutmålet for en betydeli del af byggeforskningens arbejde. Men bedre bolige skabes ikke blot ved billigere og mere rationelle bygge metoder – man er nødt til også at beskæftige si direkte med boligens udformning.

En boligs brugsværdi afhænger i væsentlig grad a hvorledes rummene kan møbleres. En oversigt ove en boligs møbleringsmuligheder forudsætter en møble ringsplan – ikke for at vise, hvordan møblerne ska opstilles i boligen, men for at sikre, at der er i hver fald én eller måske flere muligheder for møblering med de almindeligst forekommende møbeltyper. Ve indsendelsen af ansøgninger om statslån til boligbyg geri kræver boligministeriet møbleringsplaner, og de har skabt behov for ensartede retningslinier for så danne planer. I instituttets anvisning angives mål o nødvendige friarealer for en række af de mest an vendte møbeltyper. Anvendelsen af disse møblerings planer giver den projekterende sikkerhed for, at bo ligens målsætning står i forhold til den foreslåed møblering.

Grundlaget for en videregående udforskning af etage boligens brugsværdier foreligger i et plantypekatalog omfattende ca. 200 lejlighedsplaner, hovedsagelig ud valgt blandt københavnske boligbebyggelser fra åren 1936–56. En sådan plantypesamling giver en samle oversigt over den udvikling og de nydannelser, de har præget boligbyggeriet i den forløbne periode. De er lagt vægt på at medtage så mange forskellige o almindeligt anvendte planer som muligt. Derimod e plantyperne ikke udvalgt efter deres brugsværdi elle økonomi, men i den publicerede rapport gives e grundlag for en systematisk planvurdering. Den ka bruges ved bedømmelse af typerne i plankataloget men den kan også med fordel bruges af den projek terende ved bedømmelse af nye planer.

En fortsættelse af dette arbejde omfatter dels ud givelsen af et lignende katalog med enfamiliehus

Anskueliggørelse af bestemmelse af mål på møbler og friarealer genne funktionsstudier. Der skal f. eks. være 60 cm mellem stol og væg elle højt møbel, hvis man skal kunne passere bag stolen – men mod lavt mø bel behøves kun 55 cm

10-7 VELVET

SYNT. MAT VÆGMALING

VELVET er nu kendt og værdsat af toneangivende arkitekter som den mest robuste og samtidig smukkeste matte vægmaling. Den opfylder de krav til holdbarhed og skønhed, som vor farveglade tid stiller til en vægbehandling af kvalitet.

VELVET kan males på enhver flade af træ, beton, puds etc., og ikke tidligere malede vægge bør grundes med „PV-A“ plastic-maling, „SUPERGRUND“ synt. understrygningsfarve eller med oliemaling.

VELVET tørrer på mindre end 4 timer med en fuldstændig ensartet, fløjlsmat overflade, der er let at vaske med alle gængse midler. Mathedsgraden kan varieres efter behov ved tilsætning af emaillelak.

VELVET føres i hvidt og 8 stærke, lys- og alkaliægte dekorations- og toningsfarver, som alle kan blandes indbyrdes. Med disse stamfarver kan ethvert farveønske opfyldes.

VELVET er godkendt af Statens Skibstilsyn som brandhemmende maling og må anvendes i passagerskibe, teatre og hospitaler.

Overalt i landet anvendes **VELVET** på kendte byggerier og talrige referencer foreligger. Vi er til Deres tjeneste med special farvekort samt store prøveopstrøg ved vor malerkonsulent i samarbejde med Deres malermester.

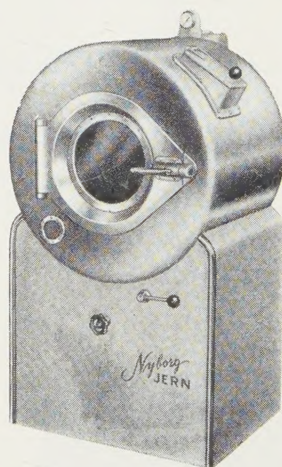
Skriv venligst efter farvekort og brochure!

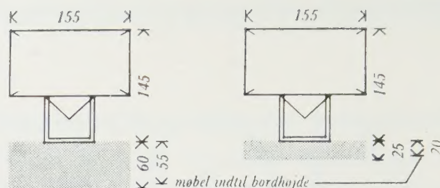

Se HFB side 314, 360, 361

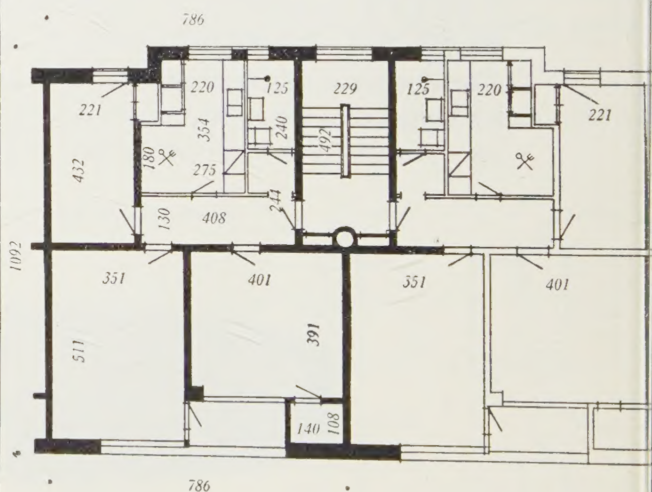

Arbejdsbord og stol 1 : 100 med markering af friarealer. Benyttes ved un derlægning af arkitektens tegning til kontrol af eller direkte opbygnin af boligplanens enkelte rum. Fra SBI's anvisning nr. 31 „Møblerings planer".

planer, dels en viderebearbejdning af det indsamlede stof med henblik på udformningen af normaltyper. Normaltyperne tænkes udarbejdet ved rendyrkning a ofte forekommende planskemaer. Normaltyperne ska anvise, hvorledes disse almindeligt brugte plan skemaer kan udformes, så de bedst tilfredsstiller d vigtigste krav til boligen.

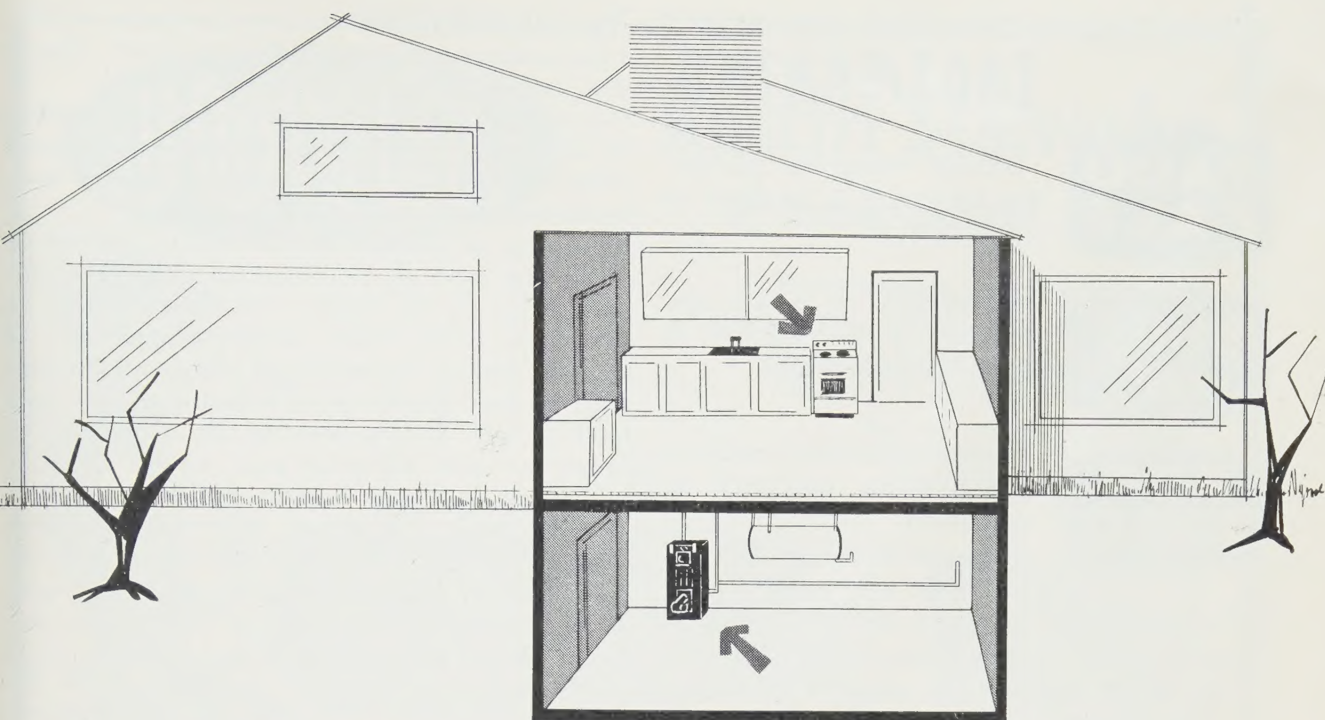
Spisekøkkenet er en betydningsfuld detaille i de sidst års boligplaner. Spisekøkkenets udformning er ikk blot et problem i sig selv, men det påvirker desuder hele lejlighedens form – og formodentlig også leve vanerne i lejlighederne. En undersøgelse baseret på besøg i 350 lejligheder viser, at de faste spisepladse i stor udstrækning udnyttes af beboerne. Men under søgelsen viser også at der ved projekteringen som regel ikke tages nok hensyn til placeringen af til strækkelig store spiseborde, og et passende antal stole. I lejligheder med spisekøkken er der i de fleste til fælde tale om regulær underdimensionering af hel spisekøkkenet. I undersøgelsesrapporten gennemgå og vurderes en række hovedtyper på projektered spisepladser.

Med sådanne undersøgelser og vurderinger af eksiste rende boligplaner lægger man et grundlag for frem tidige typeplaner.

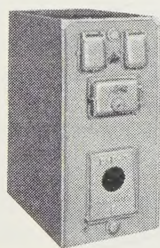

Eksempel på lejlighedstype i SBI's plantypekatalog, SBI rapport nr. 1 Alle rum har adgang fra forstuen. Spisepladsen i køkkenet er for smal t almindelige møbler (målet burde være 230 cm i stedet for 180). Lejli hedens soverum mangler skabe. Lejligheden har iøvrigt kun 2 soverum har familien større børn af begge køn, vil lejligheden derfor være for lille forældrene tvinges evt. til at sove i opholdsstuen. Med 2 børn – og senge – i det lille soverum, er der ikke plads til skab eller arbejdsbo (lektier)

SBI-T

Moderne byggeri kræver rigtig indretning af køkken og fyrkælder...

Salamander kedler
de danske støbejernscentralvarmekedler, kendt for deres lange levetid. Findes i størrelser for ethvert varmebehov – mindste kedel 1,0 m² hedeflade. Fås nu også i specialudførelse for oliefyring.

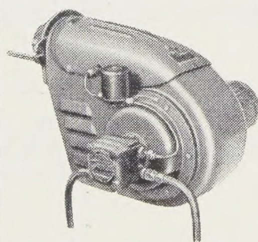
Anker Gaskomfur 400
Smukt formgivet af Sigvard Bernadotte og Acton Bjørn. Automatisk tænding af de 3 blus, termostatstyret muffelovn med glasrude, rummelig varmeskuffe, 2 kogebrændere og 1 stegebrænder.

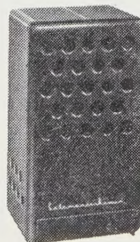

Anker-Elektro komfuret
er med sine mange nye elektrotekniske finesser et ønskekomfur for enhver husmoder. Automatisk ur, varmeskuffe, ovnbelysning, spiralrørskogeplader med lynhurtig opvarmning – er nogle af dem.

Salamander oliefyr
Det helt ideelle for opvarmning af villaer og rækkehuse. Salamander oliefyr har afgørende fordele f. eks. helautomatisk drift, økonomisk, enkel og billig montage. Lavtryksfyr fra 0,75 m²-2,8 m² og højtryksfyr fra 1,6 m²-6,6 m² varmeflade.

Salamanderkamin
til fyring med olie eller petroleum. Salamanderkaminen fremstilles i flere forskellige farver og kan faktisk indpasses i ethvert interiør. I teknisk henseende svarer den til de krav der stilles til en moderne oliekamin i dag.

KGL. HOFLEVERANDØR

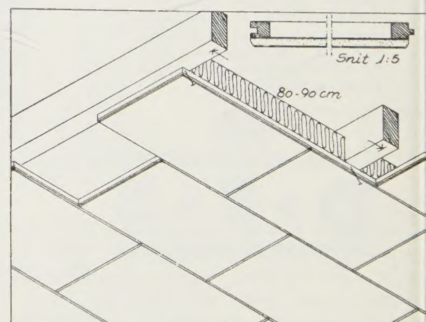
D • F • J
DE FORENEDE JERNSTØBERIER A/S

Forlang specialbrochure

DFJ-UDSTILLINGEN, VESTERBROGADE 2B, PA 9206

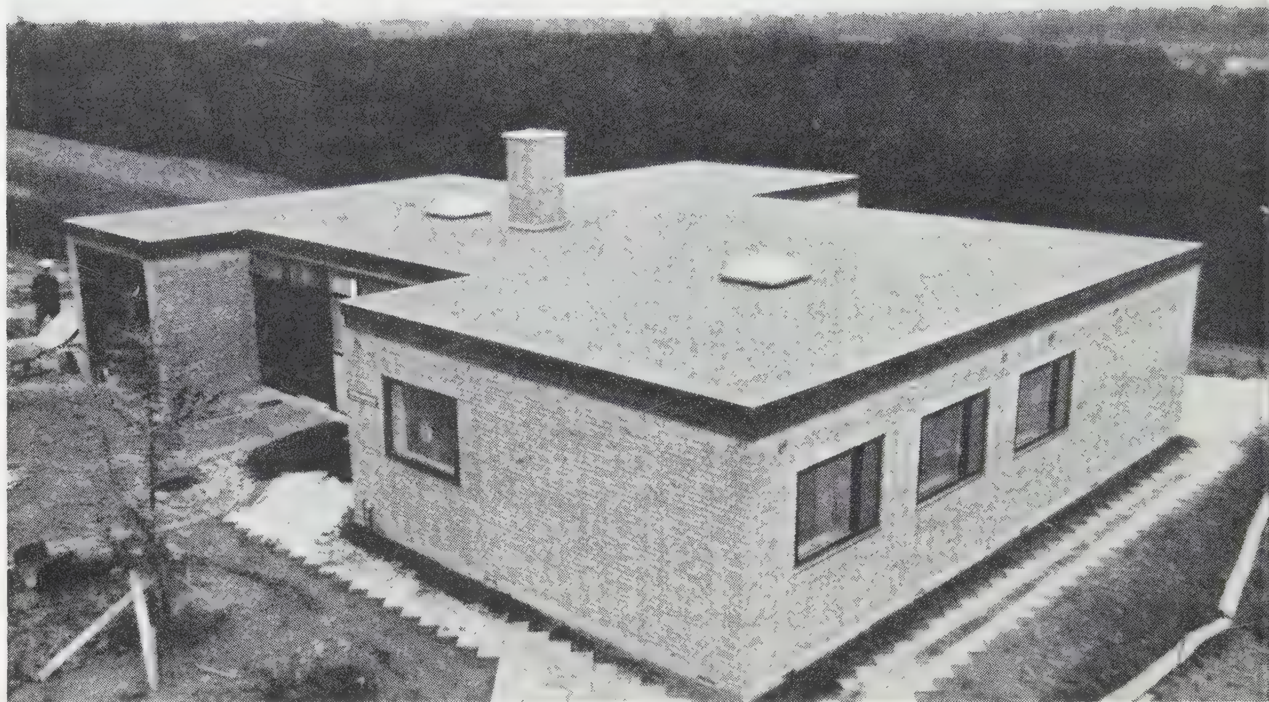
Nye loftsbeklædninger

Pladebeklædning af indvendige vægge finder udstrakt sted i moderne byggeri af følgende grunde:
Den øgede forståelse for varmeisoleringens betydning for økonomi og sundhed fører til beklædning af såvel bestående som nyt byggeri, hvor de bærende konstruktioner ikke er tilstrækkeligt isolerende.
Ønsket om at undgå puds, der sinker byggeriet og tilfører det vand på et ubehageligt tidspunkt, medfører behov for en anden overfladebehandling, og hvor man enten ønsker nedforskalling f. eks. af æstetiske grunde, varmeisolering eller som lyddæmpning, kommer anvendelsen af beklædningsplader ligeledes på tale. Endelig benyttes ofte til lette skillevægge, hvor man vil undgå puds, enkelte eller dobbeltlægtede skeletvægge beklædt med byggeplader.
De byggeplader, der normalt opsættes, er fabrikeret af træfiber eller gips. Til loftsbeklædning har man dog hidtil ikke så let kunnet anvende gips, da gipspladerne kun fandtes i ret store og uhåndterlige formater. Da samtidig anvendelsen af blød eller hård træfiberplade efter de seneste års erfaringer har vist sig brandteknisk meget uheldig, og bestræbelserne hos ansvarlige bygningsmyndigheder har taget sigte på at forbyde anvendelsen af de stærkt flammespredende træfiberplader til disse formål, er det derfor med tilfredshed, man kan konstatere fremkomsten af såvel gipsplader i nye og mere handy formater, som perforerede plader til akustisk regulering.
Der er nu igangsat en produktion af gipsakustikfliser med affasede kanter. Akustikfliserne har koniske huller med ca. 6 mm diameter og med ca. 15 mm indbyrdes afstand. Hullerne bliver udstandsede og hulkanterne afrundes på begge sider. Gipsonitepladerne kan ikke brænde og behøver ingen overfladebehandling. Pladerne står hvide med rene huller. Akustikfliserne opsættes på et lægteskelet med 5–6 stk. 1" galv. sinkestifter i begge sider. Standarddimensionen er 40 × 60 cm, men fliserne fremstilles også i 40 × 40 cm og 60 × 60 cm.
Foruden de perforerede gipsfliser fremstilles loftsfliser, der er forarbejdede på samme måde og opsættes ligesom akustikfliserne, men blot ikke er perforerede. Ved anvendelse af loftsfliser understreger man flisernes fuger ved at benytte fliserne som et mønster, hvorfor overklæbning undgås. Små forskyd-

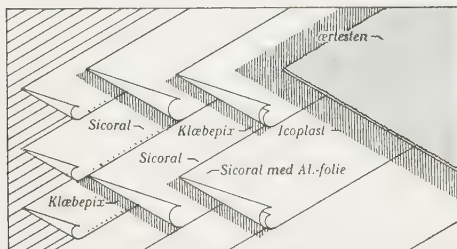
Eksempel på opsætning af perforerede gipsfliser på betonloft. Lægtesystem $1^1/_4$" × $2^1/_2$". Batts 40 mm. Søm 1" galvaniserede sinkestifter

Berlingske Tidende's ENFAMILIEHUS
TAGDÆKNING: ICO-BUILT-UP.

Arkitekter M.A.A. *Johannes og Aage Paludan*

SPECIFIKATION NR. 21 A

Ico-Built-up med mineralfilt, aluminium og asfalt på trætage

Taghældning: min. 1:100 (ca. $^1/_2$°), max. 1:20 (ca. 2°).

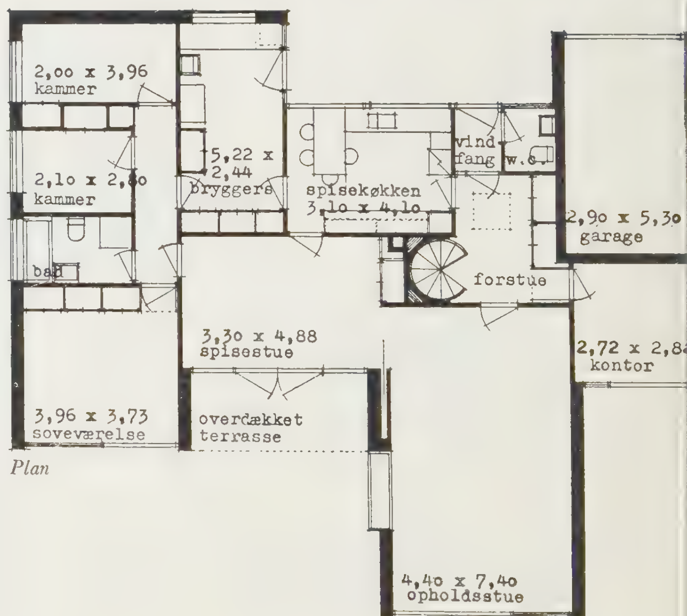
Første lag: 1 lag Sicoral asfalt-mineralfilt i 65 cm bredde, vægt ca, 2 kg/m², påsømmes.

Klæbemasse: ca. 1,5 kg fast Klæbepix pr. m² pr. lag.

Andet lag: 1 lag Sicoral i 100 cm bredde påklæbes.

Følgende lag: 1 lag Sicoral i 100 cm bredde med pålagt 0,08 mm Al-folie påklæbes med foliesiden nedad.

Overflade: ca. 2-3 kg/m² Icoplast, hvori der udlægges et ca. 20 mm lag ærtesten eller granitskærver.

Plan

Et eksempel på vore 28 BBC-specifikationer, som tilsendes på forlangende

Benyt vor tekniske serviceafdeling, der er til disposition med overslag og alle yderligere oplysninger

AKTS. JENS VILLADSENS FABRIKER

KØBENHAVN - MALMÖ - OSLO - HELSINGFORS

24 fabriker over hele Skandinavien

Hovedkontor: Islands Brygge 41 - København S - Asta *2800 - Rigs 308

BOLIGBYGGERIETS FREMTID

Byggestøtteloven udløber i marts 1959. For at boligministeren forud for en eventuel revision af byggestøtteloven kunne blive bekendt med arkitekternes syn på dette lovområde, sendte Danske Arkitekters Landsforbund i december nedenstående redegørelse til boligministeren.
I indledningen blev det fremhævet, at baggrunden for henvendelsen var ønsket om en fortsat forbedring af boligstandarden såvel i kvalitativ som i kvantitativ henseende.
Arkitekterne har iøvrigt en naturlig interesse i at beskæftige sig med disse områder, der har så stor betydning for de projekterende teknikeres arbejdsvilkår.

Den gældende byggestøttelovs virkninger

Når der fra forskellig side er fremsat ønsker om en gennemgribende revision – ja endog om afskaffelse – af den nuværende byggestøttelov, må det falde naturligt først og fremmest at se på, hvad denne lovgivning har betydet, og hvilke virkninger den har haft. Der er for arkitekterne ingen tvivl om, at de hidtidige byggestøttelove på flere punkter har medført en forbedring af boligforholdene her i landet. Statens finansiering af boligbyggeriet har for det første betydet, at *den årlige boligproduktion* i efterkrigsårene har været så stor, at den under krigen opståede boligmangel teoretisk set skulle være afhjulpet allerede for nogle år siden. Når det ikke er sket, er det bl. a. en følge af, at der i samme tidsrum er sket en udvidelse af befolkningens boligforbrug, idet boligen dels på grund af huslejestoppet i den gamle boligmasse og dels på grund af statens støtte til nybyggeriet er gjort til et relativt billigt forbrugsgode. En sådan udvikling må i sig selv anses for værdifuld. Det er dog iøjnefaldende, at den hidtidige byggestøttelovgivning og huslejepolitik ikke har formået at dirigere dette udvidede boligforbrug, således at forbrugsudvidelsen først og fremmest kunne ske blandt familier med børn, hvilket ud fra et socialt synspunkt måtte anses for ønskeligt.

For det andet har statens finansiering af boligbyggeriet stort set betydet en forbedring af *byggeriets kvalitet*. Gennem de krav, som boligministeriet har kunnet stille til boligbyggeriet som betingelse for ydelse af statslån, har man opnået, at de boliger, der er bygget efter krigen, gennemsnitlig er noget rummeligere end de boliger, der blev bygget i 30'erne, og af en rimelig standard. Statsfinansieringen har tillige medført en forsyning af kvartererne med kollektive anlæg, herunder børneinstitutioner.

For det tredie har statens finansiering af og kontrol med den overvejende del af boligbyggeriet givet mulighed for dels *at regulere byggeriet* i forhold til produktionsmulighederne (både lokalt og generelt), dels i nogen grad at tilvejebringe lokale langtidsbyggeprogrammer. Når de her nævnte muligheder for tilvejebringelse af en jævn byggerytme imidlertid ikke er blevet udnyttet fuldt ud i det omfang, det havde været ønskeligt, skyldes det de hyppige og ofte meget pludselige ændringer i byggestøttelovene, som har fundet sted, og som har vanskeliggjort et administrativt planlægnings- og koordineringsarbejde.

Endelig har for det fjerde statsfinansieringen haft betydning for *prisen på de nye boliger*, ikke blot fordi den subvention, som er ydet – først i form af rentenedsættelse og senere i form af det såkaldte kvadratmetertilskud – reelt har nedbragt lejen i det nye byggeri, men også fordi boligministeriet har kunnet udøve en vis indflydelse på byggeriets priser. Der er i denne forbindelse grund til at påpege, at huslejestigningerne i de seneste års byggeri i langt højere grad skyldes stigning i finansieringsomkostninger end stigninger i materialer og arbejdsløn.

De her nævnte positive virkninger af den hidtidige byggestøttelovgivning må vist nok siges at være almindelig erkendte. De indvendinger, der er fremført mod lovgivningen i dens hidtidige form, har da også især været, at statens investeringer i boligbyggeriet har taget et for stort omfang, bl. a. som følge af, at udviklingen på boligmarkedet har medført, at der i dag normalt kun kan opnås kredit- og hypotekforeningslån på gennemsnitlig 30–35 pct. af anskaffelsessummen, medens man før krigen kunne regne med lån fra disse institutioner på op til 60 pct. af denne. Som en anden uheldig virkning af den skiftende finansieringsform og støtte til en væsentlig del af boligbyggeriet er der peget på de forskellige huslejeniveauer i det nye byggeri, et forhold, der forværres af den førte huslejepolitik, som har holdt lejen i den ældre boligmasse nede på unormalt lavt niveau. På et frit boligmarked, hvor boligens pris er et resultat af udbud og efterspørgsel, vil der selvsagt altid eksistere forskellige huslejeniveauer, men disse vil være bestemt af de enkelte boligers kvalitet, størrelse og beliggenhed. I den nuværende situation er lejlighedens pris til en vis grad fastsat uden relation til

disse forhold, hvilket har medført dels en uheldig fordeling af den eksisterende boligmasse, dels en forståelig tilbageholdenhed i de kredse, som under normale forhold kunne tænkes at ville investere kapital i forretningsmæssigt byggeri.
Da der er et nøje sammenhæng mellem huslejepolitiken og byggepolitiken, bør man derfor nu søge at koordinere lovgivningen på disse to områder, således at der tilvejebringes en naturlig ligevægt på boligmarkedet.

Målsætning for en fremtidig bygge- og boligpolitik

Hvis boligforsyningen svigter, må det offentlige træde til med økonomiske foranstaltninger, der direkte eller indirekte kan tilføre markedet den stimulans, som er nødvendig for at opretholde produktionen.
Men boligen er mere end et elementært behov. Den er en betydningsfuld faktor, når det gælder befolkningens sundhed, moral og arbejdsevne. I sidste instans er boliger derfor et vigtigt led i landets produktionsapparat. Samfundets interesse i boligfremstillingen rækker da videre end til det primære spørgsmål, om der er boliger nok. Den knytter sig også til boligernes pris og kvalitet med henblik på, at de forskellige befolkningsgrupper kan finde frem til sunde og velegnede lejlighedstyper. Boligforsyningen er ikke blot et kvantitativt, men også et kvalitativt problem. En *byggepolitik* har først og fremmest til mål at sikre muligheden for en finansiering af det nødvendige antal boliger, medens *boligpolitiken* må have til mål at sikre befolkningen en rimelig boligstandard.
I den hidtidige byggestøttelovgivning har man søgt at løse såvel de boligpolitiske problemer som andre samfundsmæssige problemer under eet. Man har dels gennem statsfinansieringen søgt at fremme byggeriet for at eliminere boligmanglen, dels har man gennem finansieringen varetaget hensynet til beskæftigelsen inden for byggefagene, og endelig har man gennem byggestøttelovenes vekslende subsidieordninger søgt at nedsætte huslejen for at varetage familiepolitiske formål. En sådan kombination af forskellige formål må altid skabe uklarhed om lovgivningens hensigter, ikke mindst når man ved ændringer i lovgivningen skiftevis lægger vægten på det ene eller det andet formål. Det har da også vist sig i den offentlige debat omkring denne lovgivning, at der hersker uklarhed om dens formål.
Arkitektforbundet vil derfor pege på det værdifulde i, at man klart skelner mellem den del af lovgivningen, der tager sigte på en finansieringsform for byggeriet, og den del der søger at løse sociale opgaver.

Boligbyggeriets omfang og sammensætning

Som vejledning for bolig- og byggepolitiken ville det være ønskeligt at kende *boligbehovet*. Det er imidlertid ikke muligt blot nogenlunde præcist at opgøre dette behov, der er bestemt dels af en socialt betinget, dels af en økonomisk betinget efterspørgsel. Det socialt betingede boligbehov kommer kun i mindre grad til udtryk som en efterspørgsel på boligmarkedet og er vel ikke engang fuldt registreret. En af boligpolitikens opgaver bliver at angribe denne skjulte boligmangel. Den økonomisk betingede eller købekraftbestemte boligefterspørgsel er påvirket af tilvæksten i befolkningstallet, ændringer i familiesammensætningen (husholdningsspaltningen) og ændringer i levestandarden. Hvis denne efterspørgsel er større end udbudet af lejligheder, er der en synlig bolignød. Og det er det, der har været tilfældet siden 1940.
Selv om disse komplicerede betingelser for boligefterspørgslen umuliggør en sikker bestemmelse af boligbehovet, kan man dog med sikkerhed sige, at en boligproduktion på 20.000–22.000 lejligheder om året for hele landet ikke hidtil har dækket efterspørgslen, hvilket navnlig er kommet til udtryk i en række større byer.
Da man må regne med en fortsat øgning af levestandarden og en fortsat befolkningstilvækst i byerne samt en mulighed for sanering af de dårligste boliger, må boligbehovet altså ligge på mindst 24.000 lejligheder stigende til i hvert fald 27.000–28.000, når de store årgange melder sig på boligmarkedet. Det skal her stærkt fremhæves, at af samtlige nordiske og øvrige vesteuropæiske lande er Danmark ikke alene det land, der har den laveste boligproduktion i forhold til indbyggerantal, men også det land, der har den laveste investering i boligbyggeriet målt i forhold til bruttonationalproduktet.
Som nævnt er den synlige bolignød forskellen mellem udbud og efterspørgsel. Hvis man kan begrænse efterspørgslen, kan man uden at øge boligbyggeriet afskaffe den synlige bolignød (og øge den skjulte). Da samfundet bl. a. gennem den bolig- og byggepolitiske lovgivning øver indflydelse på huslejeniveauet, vil det være muligt at tillade så store generelle huslejestigninger, at efterspørgslen kan tilfredsstilles uden at forøge boligproduktionen. Men det vil i realiteten sige, at man på dette ene betydningsfulde område begrænser den almindelige forhøjelse af levestandarden.
Går man ud fra, at den kommende lovgivning vil sigte mod en boligproduktion på de nævnte 24.000 stigende til mindst 27.000 lejligheder for hele landet, er der dog ikke dermed sikret en ensartet dækning af efterspørgslen. De boligsøgende repræsenterer flere kategorier, de enlige unge, gamle, familier med børn o. s. v. Det er derfor nødvendigt, at byggeriet får en passende differentiering. Men det er tillige afgørende for den fulde udnyttelse af boligproduktionen, at den bliver lokaliseret i overensstemmelse med den erhvervsmæssige udvikling. I byer og egne, hvor der finder en industriel ekspansion sted, må boligbyggeriet intensiveres. *Boligbyggeriets differentiering og lokalisering må derfor ske efter en helhedsplanlægning, der kun kan iværksættes af et centralt organ som boligministeriet.*
Endelig skal der peges på, at en boligproduktion af den nævnte størrelse kun kan gennemføres, hvis byggeerhvervene har den fornødne kapacitet. Ikke

mindst i denne forbindelse er det vigtigt at sikre *en rolig byggerytme*, der kan stimulere til yderligere rationalisering og industrialisering.
Man må erindre, at byggeerhvervene tillige er beskæftiget med institutions- og erhvervsbyggeri samt reparationsarbejder. En hensigtsmæssig igangsættelse af byggearbejderne efter en afvejning af deres betydning i den større sammenhæng vil kunne hindre, at der opstår en lokalt præget boligmangel.

Finansiering af nybyggeriet

Ud fra en realistisk vurdering af de nuværende lånemuligheder må man erkende, *at statens medvirken til finansiering af byggeriet under en eller anden form er nødvendig*. Det kan iøvrigt i denne forbindelse påpeges, at en sådan statslig indflydelse har været kendt gennem de sidste menneskealdre, idet man siden 1887 næsten konstant i højere eller mindre grad har anset det for formålstjenligt at lade staten tage del i finansieringen af nybyggeriet. Ikke alene i Danmark har dette været tilfældet, men praktisk taget alle andre europæiske lande samt U.S.A. og Canada har haft en lovgivning, som under en eller anden form har stimuleret boligbyggeriets finansiering.
Af den forhåndsomtale, der har fundet sted i forbindelse med det forberedende lovgivningsarbejde, er det fremgået, at man for at formindske statens investeringsbyrde tænker sig indført en ordning med en privat, men statsgaranteret 3die-prioritet.
Som tidligere nævnt i denne henvendelse tillægger man en langsigtet og stabil byggepolitik afgørende betydning for en hensigtsmæssig og økonomisk produktion. En garantiordning som den skitserede indebærer ikke umiddelbart nogen sikkerhed for stabile finansieringsmuligheder med en heraf følgende rolig byggerytme. Hvis boligbyggeriets finansiering gennemføres som skitseret, må man derfor lægge afgørende vægt på, at det samtidig gennem lovgivningen sikres, at den til enhver tid nødvendige kapital til finansiering af et i forvejen nærmere fastlagt byggeprogram i påkommende tilfælde også vil kunne fremskaffes, og at denne kapital kan udlånes til en rente, der stort set er på linie med landets almindelige renteniveau. *Uden sådanne lovmæssige garantier er den skitserede finansieringslov problematisk, idet byggeriet ellers vil være underkastet en række konjunkturbestemte svingninger.*
Med hensyn til fastsættelsen af anskaffelsessummen og dermed af størrelsen af den samlede lånesum vil landsforbundet gerne påpege, at den vurdering, der hidtil har fundet sted – først og fremmest af håndværkerudgiften – efter forbundets mening i mange tilfælde har medført en sænkning af kvaliteten under en rimelig og forsvarlig grænse. Man er dog klar over betydningen af, at der fortsat i hvert enkelt tilfælde finder en vurdering sted af forholdet mellem pris og kvalitet, men man må lægge vægt på en vurdering, der ikke eensidigt tager sigte på en reduktion af prisen. Under henvisning til landsforbundets tidligere henvendelser til boligministeriet om dette problem, vil forbundet gerne have lejlighed til at drøfte dette nærmere, inden endelige retningslinier fastlægges.

Boligpolitiske foranstaltninger

I den hidtidige byggestøttelovgivning har man hovedsagelig søgt at varetage de boligpolitiske formål ved gennem subsidier at nedbringe huslejen i det nye byggeri for derved at sætte så store kredse af befolkningen som muligt i stand til at rykke ind i dette. Uanset at det som foran nævnt må anses for et gode for et samfund at have et lavt huslejeniveau, må man dog med de hidtidige erfaringer stille sig tvivlende overfor, om en sådan generel subsidiepolitik på tilstrækkelig effektiv måde løser de boligpolitiske problemer (eller om de overhovedet kan løses ad denne vej). Man har endvidere grund til at formode, at den økonomisk dårligst stillede del af befolkningen i realiteten ikke i tilstrækkeligt omfang har kunnet drage fordel af statens støtte til byggeriet. Ud fra den betragtning, at det primære boligpolitiske mål må være at støtte den økonomisk dårligst stillede del af befolkningen og at føre en positiv familiepolitik, må det forekomme naturligt, at man tænker sig, at den fremtidige boligstøtte ydes i form af individuelle subsidier.
Hvis statens generelle støtte til nye boliger (kvadratmetertilskudet) imidlertid falder væk, og finansieringen samtidig delvis overgår til 3die prioriteringsinstituter, vil virkningen imidlertid uvægerligt blive en stærk stigning af huslejen i det nye byggeri. Hvis huslejestoppet samtidig ophæves, vil også huslejerne i den gamle boligmasse stige. Konsekvensen vil utvivlsomt blive *et stort udbud af ledige lejligheder og et deraf følgende stop i det delvis liberaliserede nybyggeri.*
Denne situation kan kun imødegås og holdes under kontrol, hvis man gennem en stærkt udvidet tilskudsordning giver de dele af befolkningen, der har behov for boligstøtte, en købekraft på boligmarkedet, som sætter dem i stand til at rykke ind i de nye lejligheder. En sådan ordning ville formentlig gøre det muligt for staten indirekte at bevare indflydelsen på boligmarkedet og herigennem føre en positiv boligpolitik, bl. a. ved at tilskudet kunne sættes i relation til børnetal, indtægtsniveau og lejlighedsstørrelse. Ordningens eventuelle gennemførelse maner dog samtidig til alvorlig eftertanke. En sådan socialt betonet boligstøtte må således være af et meget betydeligt omfang, hvis den skal medvirke til at holde boligproduktionen oppe på det nuværende niveau. Der kan heller ikke ses bort fra de store ulemper, der i administrativ henseende er forbundet med en sådan ordning. Endelig kan det næppe undgås, at denne form for boligstøtte får karakter af offentlig understøttelse, således at mange familier hellere vil bo dårligt end at modtage hjælpen, hvilket vil begrænse den sociale virkning af ordningen stærkt.
En boligstøtte under denne form vil derfor næppe få den samme brede virkning for boligstandarden her i landet, som den hidtidige byggestøtte har haft.

Boligbyggeriets regulering

Set ud fra et samfundsmæssigt synspunkt finder landsforbundet det både nødvendigt og ønskeligt, at byggeriet også fremover underkastes en rimelig teknisk kontrol, men man finder, at denne tekniske behandling af boligbyggeriet bør tilrettelægges på en sådan måde, at der ikke finder unødig dobbeltbehandling sted. Som tidligere nævnt anerkender man den betydning, boligministeriets tekniske kontrol har haft for boligbyggeriets standard, men man vil dog finde det ønskeligt, om den rent byggetekniske kontrol efterhånden helt kunne overgå til de lokale bygningsmyndigheder. Den nuværende byggelovgivning er dog på mange punkter utilstrækkelig og utidssvarende, og store områder af landet har ikke en tilfredsstillende udbygget eller slet ingen bygningsmyndighed. *En forudsætning for en sådan decentraliseret kontrol er derfor en landsbyggelov, og forbundet vil i den forbindelse fremhæve nødvendigheden af, at denne gennemføres.*

Landsforbundet er af den opfattelse, at de tekniske krav, der i dag stilles til statslånsbyggeri, må kunne indpasses i den kommende landsbyggelov, således at det ikke herudover skulle være nødvendigt med yderligere tekniske krav.

Selv om det må forudsættes, at en skærpet konkurrence på byggemarkedet vil være et incitament til opretholdelse af en vis tidssvarende udstyrsstandard, er man dog af den opfattelse, at det som betingelse for opnåelse af den nødvendige statsgaranti for 3dieprioritetslån ville være rimeligt at fastlægge visse minimumskrav til en boligs *brugsmæssige kvalitet.* Af hensyn til en ensartet vurdering må direktiverne vedrørende disse forhold udgå fra en central instans.

For at sikre en stabil byggerytme er det af betydning, at boligministeriet fortsat er bestemmende med hensyn til igangsætningstidspunktet og afgørelse af omfanget af byggeri i de enkelte områder, ligesom man finder, at boligministeriet må være den myndighed, der udarbejder forskrifterne for og koordinerer den decentraliserede sagsbehandling og fungere som appelinstans i tvistspørgsmål. Endvidere vil det være af største betydning, at ministeriet fortsat medvirker til at udbrede kendskab til nye og hensigtmæssige byggemetoder, bedre planløsninger og ændrede arbejdsformer.

Den i 1951 indførte *forhåndsprojekteringsordning*, som muliggør en sagsbehandling allerede på skitsestadiet for derved at undgå væsentlige og fordyrende ændringer i den senere projektering, har vist sig meget værdifuld. Man skal derfor henstille, at ordningen, der dels medvirker til at sikre en stabil byggerytme, dels giver teknikerne acceptable projekteringsvilkår, må blive videreført under en eller anden form.

Industrialisering og byggerytme

Store dele af boligproduktionen gennemgår i disse år en udvikling fra håndværk til industri. Forbundet lægger vægt på, at denne udvikling støttes og fremmes, fordi det er en af mulighederne for fuld udnyttelse og yderligere udvidelse af byggeriets kapacitet. En industrialisering åbner ligeledes mulighed for en billiggørelse af boligen, hvorved det tidligere omtalte stor byggeprogram lettere vil kunne gennemføres.

Denne industrielle udvikling, som på så mange om råder har medført billiggørelse, støder netop i boligbyggeriet på særlige vanskeligheder, fordi en række forudsætninger mangler. Produktionen er f. eks. ikke samlet under en fælles ledelse, hvilket hæmmer den produktionstilrettelæggelse, som er en af industrialiseringens forudsætninger.

Arkitekterne har med interesse fulgt de bestræbelser man fra boligministeriets side har gjort for at *koordinere byggeriet* til større enheder, som projekteres og sættes i gang efter en forud lagt plan ved samarbejde mellem flere bygherrer, ved byggeringe af håndværkere eller på anden måde, og således muliggør en mere kontinuerlig produktion på byggeplads, værksted og fabrik. Forbundet mener, at disse bestræbelser bør understøttes også i fremtiden.

En af betingelserne for en mere industrielt præget produktion er, at producenterne af byggematerialer og entreprenører, som skal investere kapital i maskiner og materiel, har sikkerhed for, at produktionsapparatet ikke bliver urentabelt på grund af en ustabil byggerytme.

En jævn boligproduktion er derfor en af forudsætningerne for at den udvikling, der er i gang, kan fortsætte.

For at skabe det bedst mulige grundlag for den fremtidige boligproduktion må forskningsarbejdet, standardiseringsarbejdet og oplysningsarbejdet med hensyn til *produktivitetsfremmende foranstaltninger* stadig udbygges, og fra landsforbundets side må der lægge vægt på, at der ydes den fornødne økonomiske støtte hertil. I samme forbindelse mener forbundet, at de bør overvejes, om ikke en boligproduktion, der inde bærer industrielle perspektiver, bør støttes økonomisk i den første vanskelige periode, enten ved en særlig finansiering af forsøgsvirksomheden eller ved direkte økonomisk støtte til produktionen.

Det skal endelig i denne forbindelse nævnes, at landsforbundet har taget problemerne vedrørende spørgsmålet om *småhusbyggeriets typisering* op til behandling idet man vil undersøge de organisatoriske muligheder for gennem en udvikling af typehuse at forbedre den del af småhusbyggeriet, som ikke kræver en individuel projektering. En løbende produktion af typehuse forudsætter imidlertid i særlig grad sikre finansieringsvilkår, og landsforbundet henstiller derfor, at der i den kommende lovgivning tages hensyn til dette forhold, idet forbundet dog gerne, inden regler herom fastlægges, vil have lejlighed til at drøfte problemerne i forbindelse hermed med ministeriet.

*

De i denne henvendelse fremsatte synspunkter kan selvsagt i den nuværende situation, hvor en række forudsætninger for den kommende lovgivning ikke kendes, kun blive spredte og summariske. Landsforbundet vil imidlertid, så snart der foreligger et konkret forslag til lovens udformning komme tilbage til sagen.

Østgavlen og stien til udhusdør og hoveddør i nordfaçaden

Tre huse i Brabrand

Arkitekter: K. Friis og E. Moltke Nielsen, **M.A.A.**

Husene er opført med salg for øje af 3 håndværksmestre i fællesskab sidst i den „gode statslånperiode" (1955). Grunden er en idyllisk gammel have med mange træer og let skrånende mod syd, beliggende i Brabrand ved Århus. Opgaven var, uden at det hele virkede tætpakket, at lave 3 huse, der var tilpasset terrænet, og som havde afskærmede haver, samtidig med at udsynet mod syd bevaredes. Derved fremkom den hakkede situationsplan, hvor læmuren og nordfaçaden af det foranliggende hus begrænser den egentlige opholdshave mod øst og syd.

Ydermurene er opført af hjemmelavede klinkerbetonblokke, som murermesteren støbte og færdigpudsede udvendigt på værkstedet. Format: 25×50×100 cm. Efter opmuringen blev der fuget mellem blokkene, og derefter blev murfladerne malet med sølvgrå Cempexo. Taget er sort skiferpap. Det ru træværk er solignumbehandlet, snedkertræet oliemalet mørkeblåt.

Det bebyggede areal pr. hus er 104 m^2. Håndværkerudgiften 39.950,75 kr. Anskaffelsessummen var for

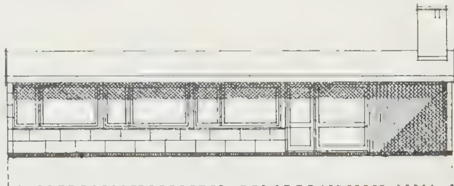
Vestgavle, 1:400

Plan, 1:4

Façade mod den afskærmede have

Vestgavlene. Den fælles bebyggelsesplan for de tre huse har gjort det muligt både at skaffe et beskyttet opholdsareal og en stor fælles have med en smuk gammel beplantning

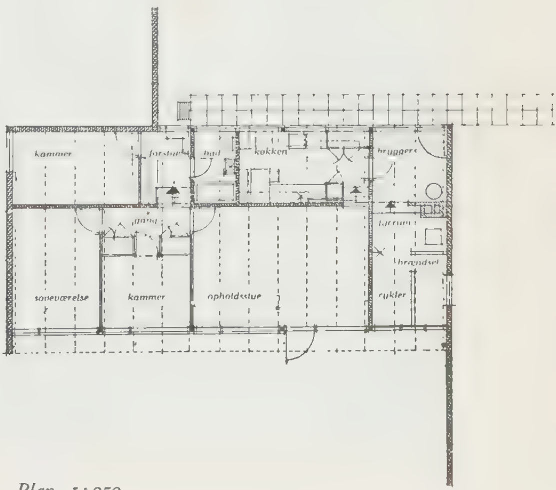

Sydfaçade, 1:250

køberne ca. 57.500,– kr., hvoraf mestrene ved salget tjente 4000,– kr. Husene blev solgt under opførelsen, og det kan nævnes, at det i samme periode var svært for andre mestre at få afsat „reelle rødstensvillaer" i samme kvarter.

Håndværkere

Murerarbejdet: Troels Pedersen. Tømrer- og snedkerarbejdet: H. Brund. Varme-, sanitet- og blikkenslagerarbejde: J. Chr. Astrup. Glarmesterarbejdet: L. Verner Nielsen. Elektrikerarbejdet: Gunnar Ejstrup. Malerarbejdet: Clemen Andersen. Alle Brabrand. Papdækning: H. P. Ottosen & søn, Risskov.

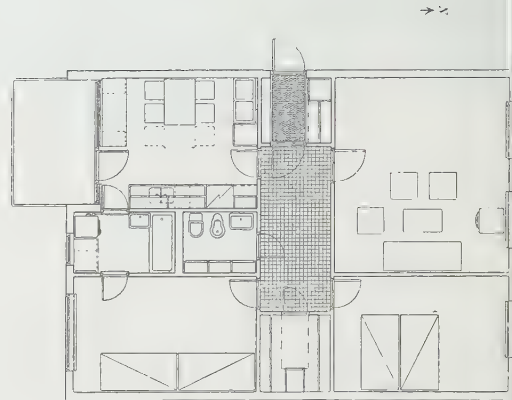

Plan, 1:250

Den syntetiske bolig

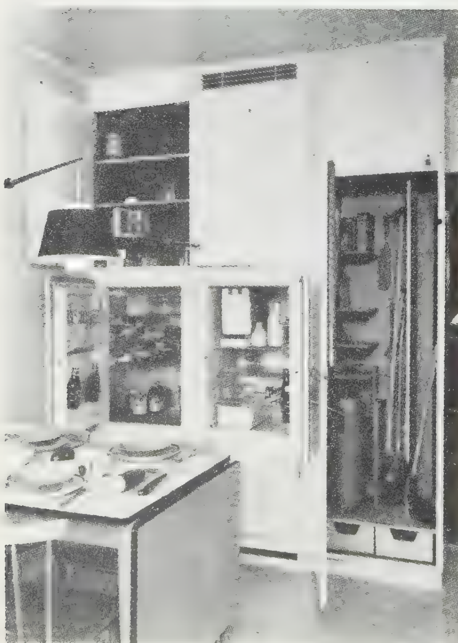

Kig fra køkken gennem vaskerum til børneværelse

De boligsøgendes krav til boligens størrelse, form og udstyr er så forskellige, at en standardbolig er en urimelighed. På den anden side er en vis typisering, bl. a. af produktionsøkonomiske grunde, ønskelig. Som vejledning for en typisering er det af stor betydning, at kende familiernes brug af boligen. Men samtidig må man være opmærksom på, at en typisering alene udfra dette kendskab vil konservere det eksisterende brugsmønster.

Den svenske arkitekt dr. Lennart Holm har som bekendt gennemført en omfattende boligvaneundersøgelse, der har givet ny værdifuld viden om svenske

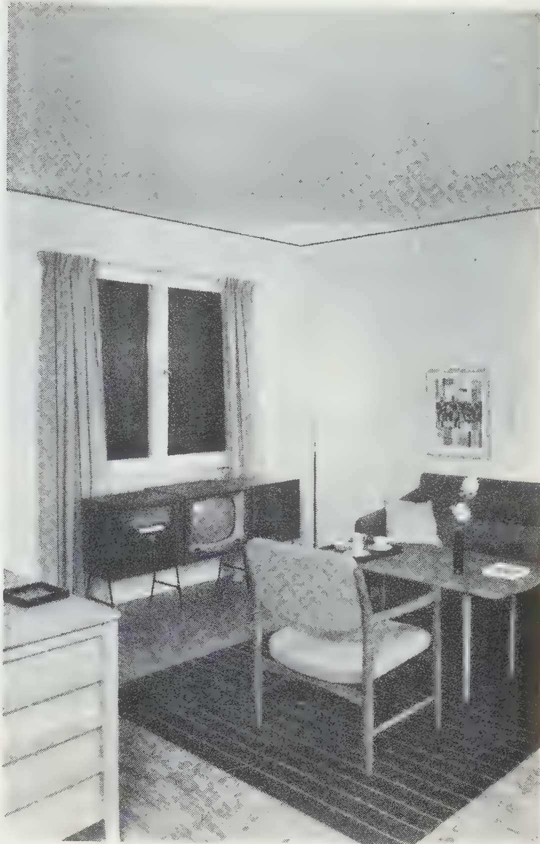

Det dobbelte køleskab gør det sydvendte køkken acceptabelt til madopbevaring. Som arbejdsplads bliver køkkenet ideelt

Opholdsstuen

Opholdsstuen

familiers brug af boligen. Han konstaterede bl. a. savnet af et vaske- og tørrerum i nær tilknytning til køkkenet og fik bekræftet, at et svensk køkken er en meget alsidig arbejdsplads. Som bekendt er det endda almindeligt, at køkkenet i små svenske lejligheder tillige anvendes som soverum for ét eller flere børn.

Udfra sin viden om gennemsnitskravene hos en vis gruppe boligbrugere har Lennart Holm i samarbejde med arkitekt Bengt Warne konstrueret en lejlighed, der bedst muligt imødekom disse krav. Boligen var opbygget på den svenske kooperations udstilling „Utan gränser" i Stockholm i denne sommer. Lennart Holm tager selv afstand fra at kalde den en idealbolig. Den er snarere en demonstration af visse boligprincipper. Det er formodentlig grunden til, at den virkede arkitektonisk fattig og farveløs. Den indbød ikke til en harmonisk møblering og var temmelig uøkonomisk i sit arealforbrug. Der kom for lidt ud af de 90 m². Men der var mange interessante enkeltheder i planen.

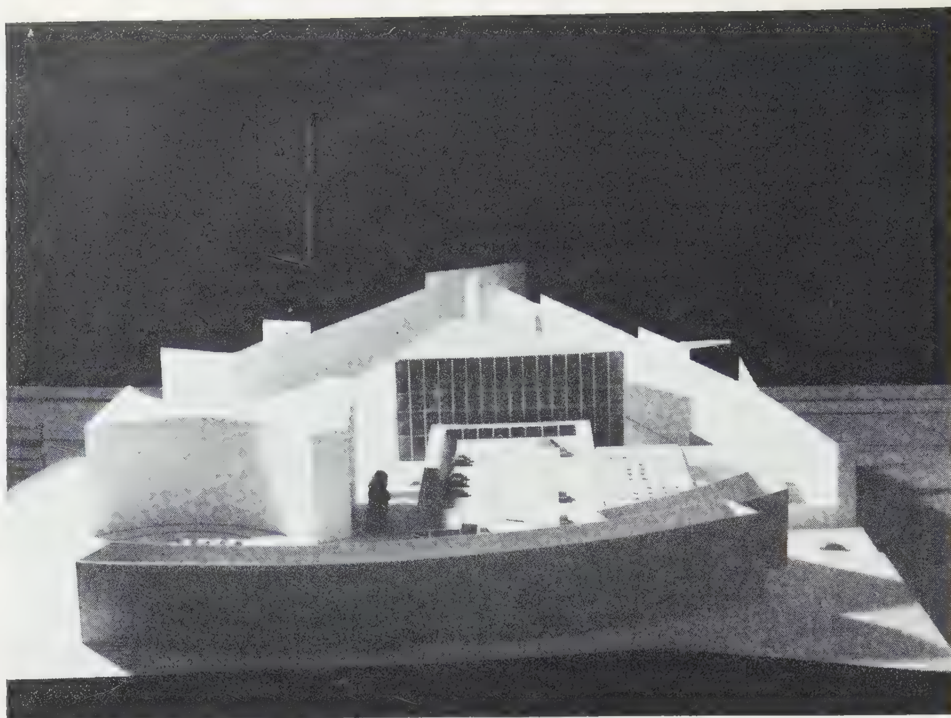
Hovedideen er køkkenets placering mod syd med en stor altan direkte ud for køkkenet. Den overliggende altan skærmer mod direkte sol i den varmeste tid. Der bliver en indbydende arbejdsplads ved køkkenvinduet og god spiseplads på altanen, hvor børnene tillige kan lege under moderens opsigt.

Bade- og vaskerum med vaskemaskine og mulighed for tøjtørring er direkte belyst, let at udlufte og let tilgængeligt fra køkkenet. Børneværelset (der er kun ét i en 90 m² lejlighed!) er velbeliggende mod syd. Men opholdsstuen må til gengæld placeres mod nord. Det er i hvert fald ikke acceptabelt her til lands. Forstuen er urimelig stor. Klædekammeret for enden af forstuen er en god ting.

Det er et indlæg i debatten om boligtypen, omend ikke særlig overbevisende. *s.*

Børneværelset

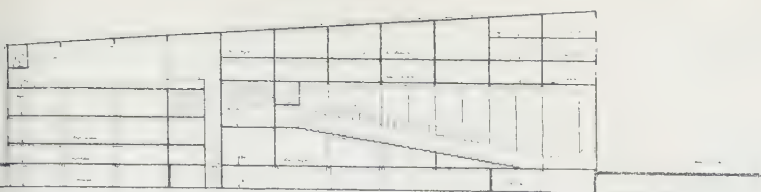

Nordisk konkurrence om et koncerthus i Oslo

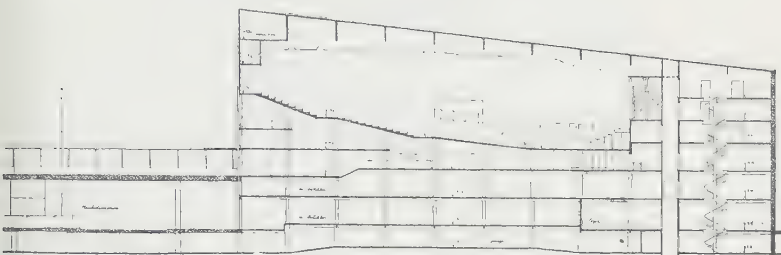
I sommeren 1956 udskrev Oslo kommune en nordisk arkitektkonkurrence om et bygningsanlæg, som bl. a. skulle indeholde 2 koncertsale med henholdsvis 1600 pladser og 400 pladser, og en biograf med 1100 siddepladser. Til konkurrencen indkom der 50 projekter, hvoraf 48 blev optaget til bedømmelse. Til præmiering og indkøb var der et beløb på 70.000 norske kroner til rådighed for dommerkomiteen. Resultatet af bedømmelsen, som forelå i juni 1957, blev, at 1. præmie blev tildelt arkitekt S.A.R. Gösta H:son Åberg, Stockholm, 2. præmie: arkitekterne M.N.A.L. Per Cappelen og Egil Sorteberg, Oslo, 2. præmie: arkitekterne S.A.F.A. Martta og Ragnar Ypyä, Helsinki, 2. præmie: arkitekt S.A.R. Lennart Tham, Stockholm. Desuden indkøbtes 3 forslag, som var udarbejdet af: arkitekterne M.N.A.L. Gudolf Blakstad og Herman Munthe Kaas, Oslo; arkitekt S.A.F.A. Aulis Blomstedt, Helsinki; arkitekt M.A.A. Tobias Faber, København.
Dommerkomiteen bestod af 7 medlemmer, hvoraf de 4 var arkitekter. Arkitekt S.A.R. Nils Einar Eriksson, arkitekt M.N.A.L. Eyvind Moestue og arkitekt M.N.A.L. Birger Bilssen var udnævnt af Norske Arkitekters Landsforbund, medens arkitekt M.N.A.L. P. D. Hofflund repræsenterede Oslo Kommune.

Dommerkomiteens generelle synspunkter

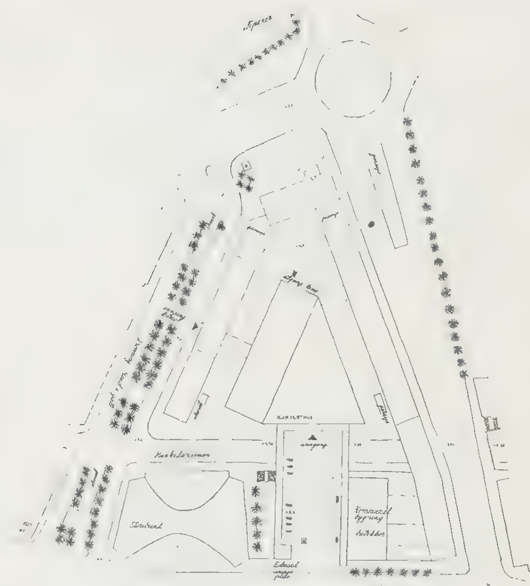
De deltagende arkitekter har været stillet overfor en usædvanlig vanskelig opgave, både fordi opgaven med et koncerthus i sig selv er en opgave af sjælden karakter og med specielle krav også til musikalsk indføling og viden om rumakustik og fordi denne specielle opgave gennem konkurrenceprogrammet knyttet sig til et begrænset areal, til en stærkt bundet regulering og til meget krævende rumdispositioner.
På det areal, som forudsættes stillet til rådighed, har det været deltagernes opgave i een byggeblok at løse problemet med to koncertsale og en biograf, med alle dertil hørende rum af brugsmæssig, administrativ og repræsentativ art.
Dommerkomiteen har lagt stor vægt på kravet om lydisolering. I de tilfælde, hvor dette ikke er overbevisende løst, har dommerkomiteen mere vurderet efter muligheden for at kunne gennemføre isoleringen end efter den foreslåede løsning. Dommerkomiteen har også lagt vægt på om det er muligt at sikre en tilfredsstillende akustik, bl. a. om volumenet er rigeligt, om det lader sig gøre at gennemføre en nødvendig brydning af vægflader m. m.
Biografen er gennemgående godt løst i udkastene. Antallet af pladser er i de fleste tilfælde blevet 1100 som forudsat i programmet. Flere af konkurrencedeltagerne har lagt biografen for dybt, således at udgangsforholdene bliver vanskelige. Det bedste er at publikum kommer direkte ud i gadens plan fra parkettets nedre eller øvre del.
Efter dommerkomiteens opfattelse har konkurrencen som helhed givet et værdifuldt resultat. Det vil kunne medvirke til at sikre gennemførelsen af projektet til et koncerthus i Oslo og med en tidssvarende biograf i samme bygning.

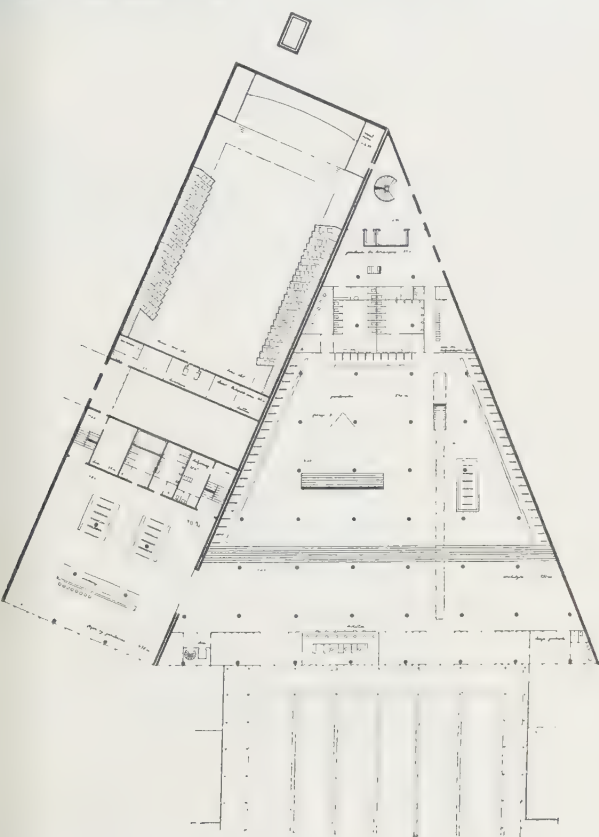
Snit i biografﬂøjen, 1 : 1000

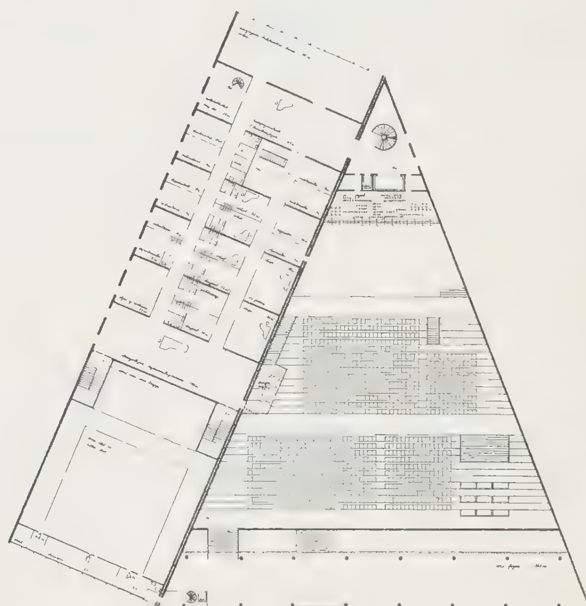
Snit i koncertsalen 1 : 1000

Situationsplan 1 : 4000

Plan 1 : 1000. 2. sal med foyer

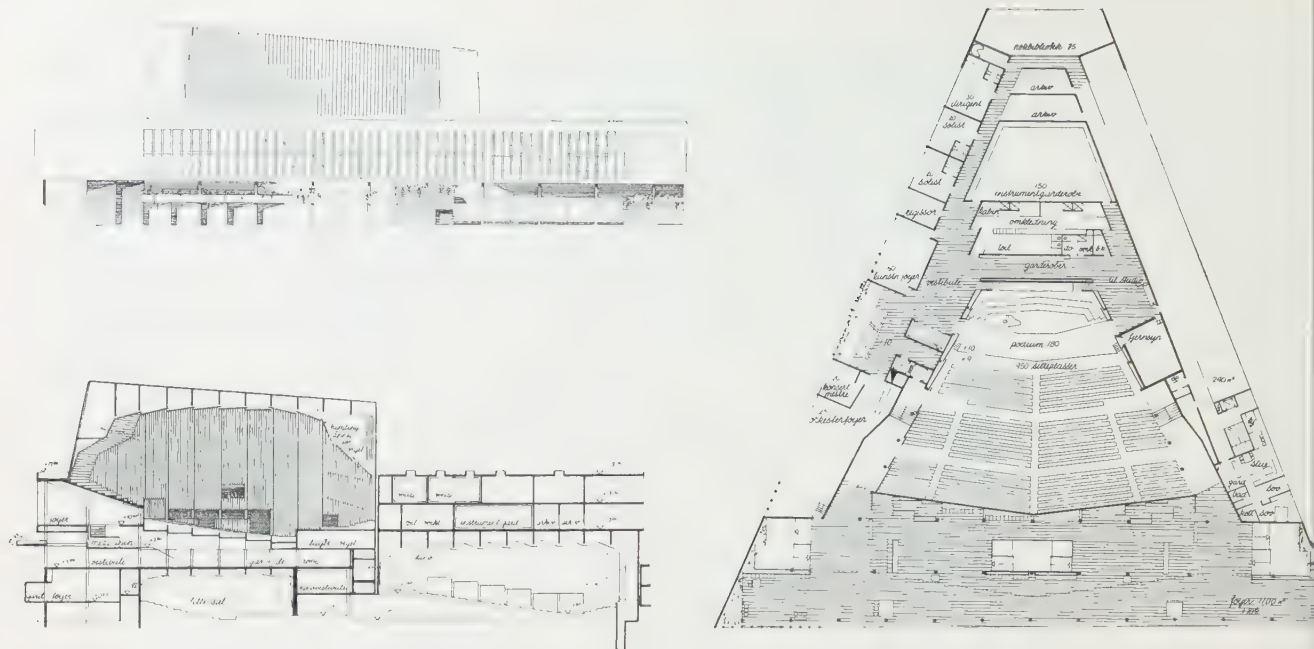
Plan 1 : 1000. 5. sal

Gösta H:son Åberg,* S.A.R. *Stockholm. *Forslag tildelt 1. præmie.*

Af dommerkomiteens bemærkninger:

Projektet foreligger i to alternativer, med og uden broforbindelse fra Ruseløkveien, og viser et overlegent dygtigt greb på hoveddispositionen. Den asymmetrisk indførte akse fra Ruseløkveien-Munkedamsveien medfører en ligeså original som klar deling af arealet i en triangel og et rektangel. Over disse to enkle geometriske former løses planerne, såvel i hovedtræk som i væsentlige detaljer, tilsyneladende uden besvær. Trekantformen forbeholdes den store koncertsal med vestibule, garderobe og foyer. Rektanglet indeholder biograf, lille koncertsal samt alle forlangte brugsrum. At disse to grupper er holdt adskilt har medført en enkel harmoni over hele oplægget som man ikke finder tilsvarende i noget andet projekt.

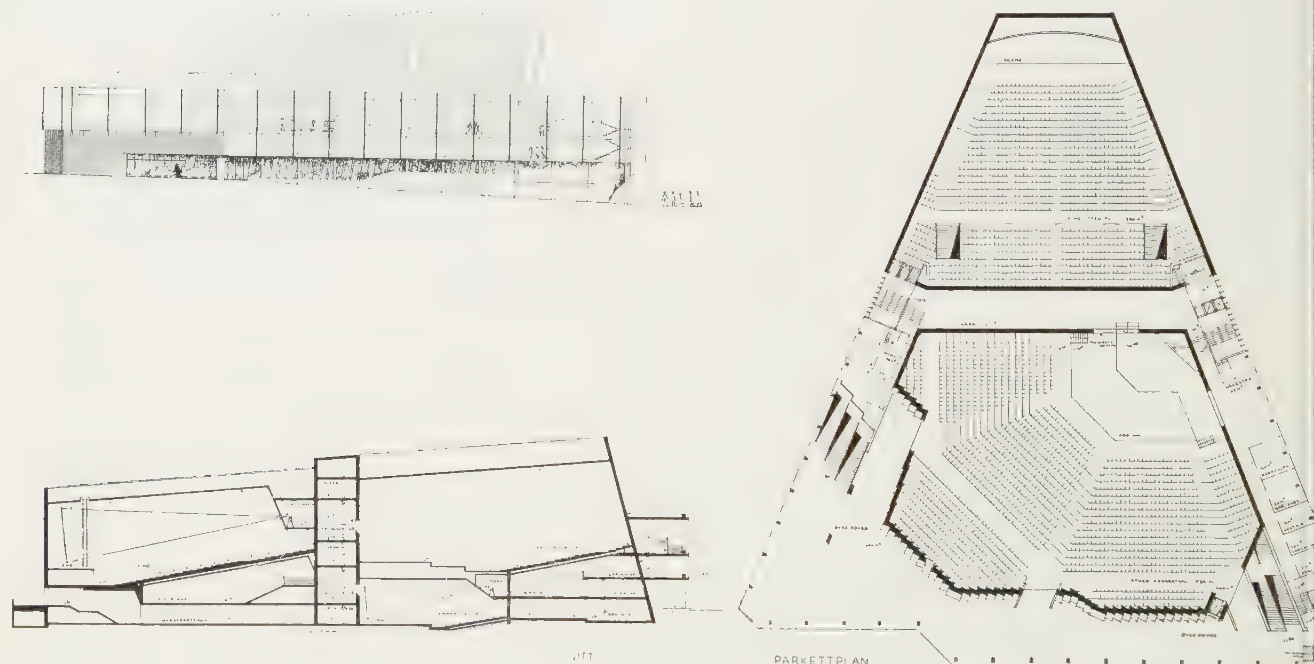
Det er først og fremmest rumforholdene i og omkring den store koncertsal man lægger mærke til. Vestibule, trappeforbindelse og foyer er meget rummelige og er sammen med salens plan spirituelt accentueret indenfor den enkle form. Forfatterens måde at anbringe tilhørerne på i den store sal viser hans indlevelse i opgaven. I stedet for den skematiske rækkeinddeling er tilhørerne placeret i ulige store grupper, og visse partier af gulvet er frit. Dommerkomiteen mener, at dette vil bidrage til at forstærke indtrykket af salens fornemhed og venlighed.

Per Cappelen og Egil Sorteberg,* M.N.A.L., *Oslo. *Forslag tildelt 2. præmie, snit, façade og plan af 1. sal, 1:1000*

Af dommerkomiteens bemærkninger:

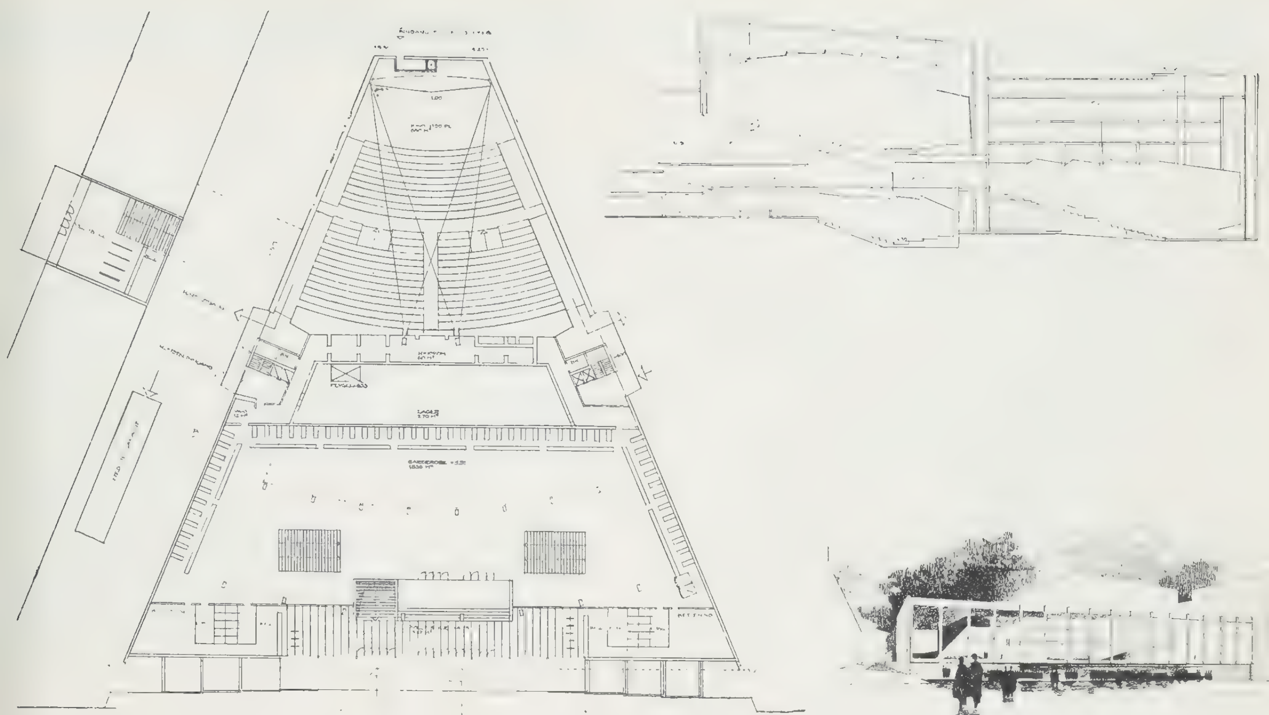
Projektet udmærker sig ved en gennemtænkt og klar hoveddisposition. Denne viser den store koncertsal og biografen i samme akse med biografen sænket så meget i forhold til koncertsalen, at der er skabt muligheder for planens frie udfoldelse omkring koncertsalens podium. Ud fra dette hovedsynspunkt er projektet godt løst på de fleste punkter. Eksteriøret er behersket og samtidig frisk gennemført. Det har et afgjort personligt præg.

Martta og Ragnar Ypyä,* S.A.F.A., *Helsingfors. *Forslag tildelt 2. præmie. Façade, snit og plan, 1:1000*

Af dommerkomiteens bemærkninger:

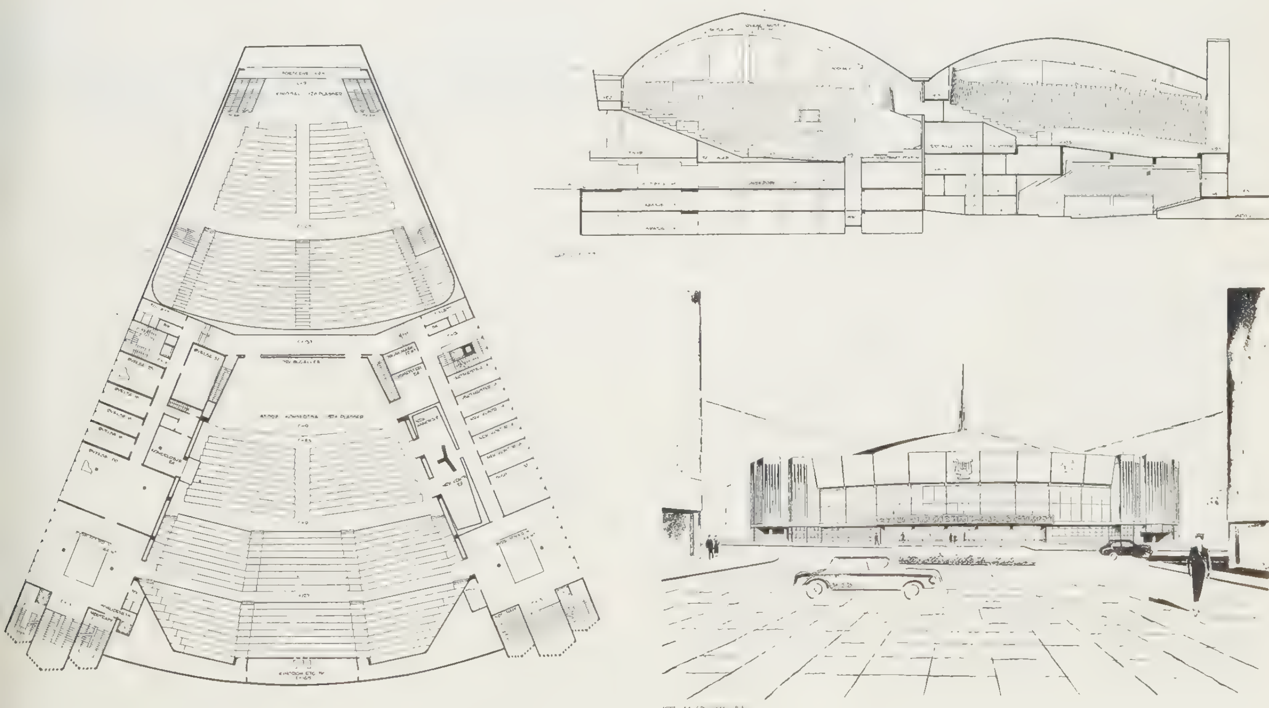
Udkastet udmærker sig ved et egenartet og inspireret greb på opgaven. Anlæggets forskellige enheder er sikkert sammenføjet omkring den store koncertsals særprægede form. Bygningens indre funktioner markerer sig klart og udtryksfuldt i façaderne. Dommerkomiteen er tiltalt af forfatterens i det væsentlige vellykkede forsøg på at undgå en traditionel symmetrisk løsning. Konstruktivt og æstetisk virker forslaget godt gennemarbejdet. Det har lovende udviklingsmuligheder og må som helhed karakteriseres som et værdifuldt arbejde.

Lennart Tham,* S.A.R., *Stockholm. *Forslag tildelt 2. præmie. Plan og snit 1:1000*

Af dommerkomiteens bemærkninger:

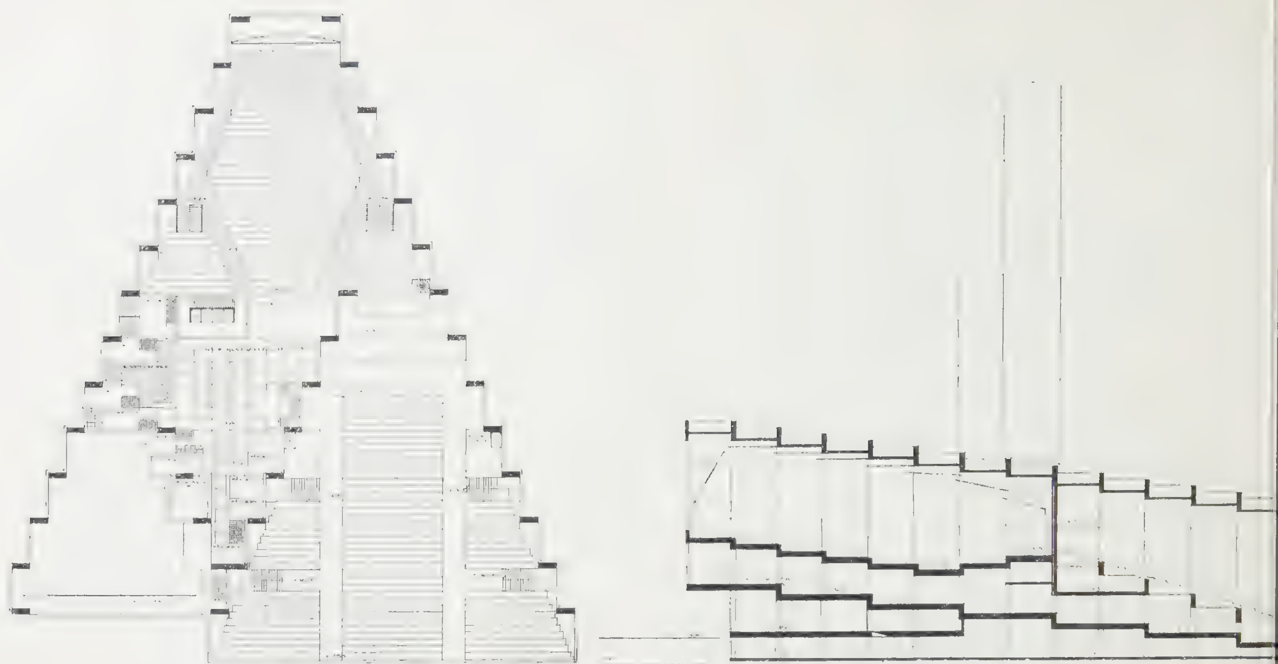
Dette forslag karakteriseres ved klarhed, såvel i plan som i snit og i arkitektonisk opbygning. Forslaget har en klar arkitektonisk opbygning. Allerede af eksteriøret fremgår den måde, hvorpå den store sal og dens foyer er opbygget. Façaderne har fået en udformning, som knytter sig godt til bygningens karakter, men er noget summarisk behandlede.

Gudolf Blakstad og Herman Munthe Kaas,* M.N.A.L., *Oslo. *Indkøbt forslag. Plan og snit 1:1000*

Af dommerkomiteens bemærkninger:

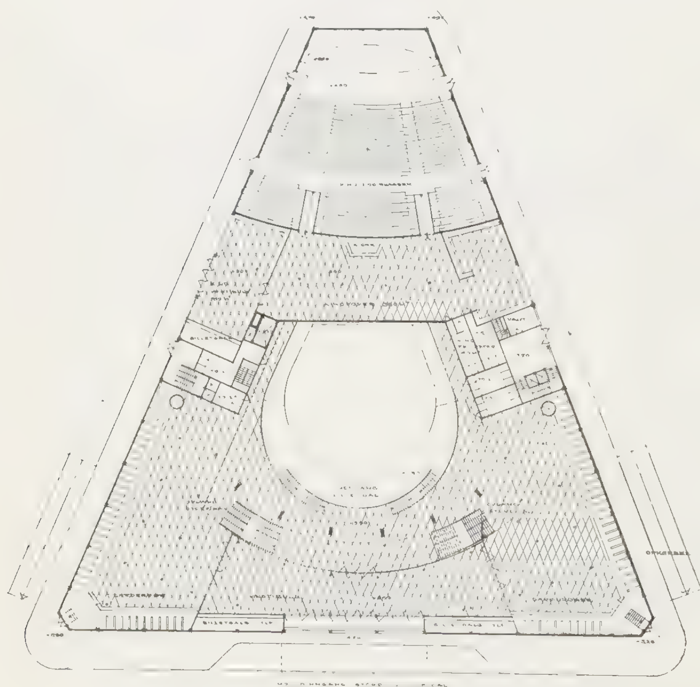
Udkastet bygger helt på forprojektets idé hvad angår placeringen af de tre sale. Trods de vanskeligheder hoveddispositionen medfører har forfatteren dog løst de fleste krav på en stort set tilfredsstillende måde.

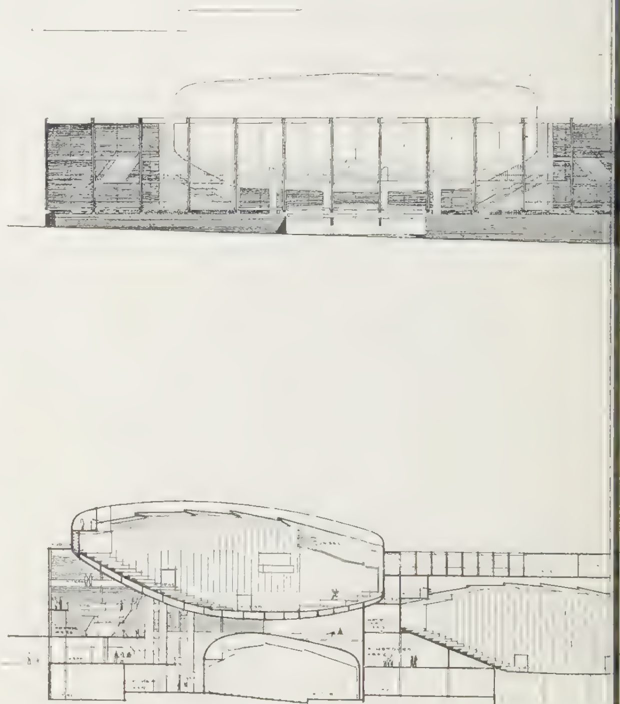

Aulis Blomstedt, **S.A.F.A., *Helsingfors.*** *Indkøbt forslag. Plan og snit 1:1000.*

Af dommerkomiteens bemærkninger:

Forslaget virker umiddelbart påfaldende ved sin udpræget krystallinske form. Det er bygget over en modul, som er voldsomt under-streget både i plan og opbygning. Ved denne entydige takt har forfatteren bundet sig så stærkt, at løsningen på væsentlige punkter m[å] blive mindre tilfredsstillende. Dommerkomiteen har ikke kunnet godkende forfatterens imperative syn på opgaven. Komiteen v[il] dog gerne fremholde, at den respekterer den vilje som ligger bag ideens konsekvente gennemførelse, og vil betegne udkastet som e[t] karakterfuldt arbejde.

Tobias Faber, **M.A.A., *København.*** *Indkøbt forslag. Plan og snit 1:1000*

Af dommerkomiteens bemærkninger:

Projektet har en god hovedfordeling af rummene. Forfatteren ønsker at give opbygningen størst mulig luftighed mod byen, og d[e] to sale ligger som sfæriske former indenfor frontens glasvæg. Hele iscenesættelsen af dette betydningsfulde parti med de forskellig[e] gallerier er et af konkurrencens bedste. Virkningen af *guldægget*, den lille sals forgyldte kuppel, som man ser ned over fra foyerbal-konerne, vil af praktiske grunde næppe svare til forventningerne. Men man godkender gerne ideen som et led i forfatterens helheds-syn. Façaderne giver et klart billede af de velordnede rumgrupper.

Om at opleve arkitektur

Steen Eiler Rasmussen: Om at opleve Arkitektur. G. E. C. Gads Forlag. København, 1957. 255 sider, ill. Pris 20,– kr.

„Kontrastvirkninger af legeme og rum", „Arkitektur oplevet som farveflader", „Rytme i Arkitekturen" og „Stoflige virkninger" er en række kapiteloverskrifter der giver en god idé om bogens indhold. Meningen fremgår af titlen „Om at opleve arkitektur". Det er en følsom titel, der lover så meget, at det kan blive svært at holde. Det at opleve arkitektur er en stærkt personlig ting, der nærmer sig inspiration, og som derfor kun kan videregives af en person, der selv er stærkt inspireret, som Frank Lloyd Wright eller Broby-Johansen eller Elling om Rom. I oplevelsen er der ikke noget kompromis, jo stærkere den er jo skarpere udtales den, og jo kraftigere virker den på andre. – Men Steen Eiler Rasmussen forstår for meget. Hans bog er fuld af fine iagttagelser, og sproget er vidunderligt klart, men oplevelsen udebliver.

Forfatteren arbejder med arkitekturens virkemidler, de strenge arkitekturen har at spille på, og vil „derved åbne sindet for dets musik" men ønsker at gøre det uden at fælde æstetiske domme. Som han selv gør opmærksom på kan en sådan objektivitet ikke gennemføres, men selve det at tilstræbe den går ud over det umiddelbare ved bogen, gør, at selv om man er interesseret, er man ikke grebet. Bogen henvender sig derfor, trods forordet, ikke så meget til mennesker der beskæftiger sig meget med arkitektur. – Det er svært at ride to heste.

Derimod henvender den sig i høj grad til dem udenfor lauget. Jeg har set hvilken øjenåbner den har været for en ikke-arkitekt, det var ganske enkelt lige det der skulle til. „Kunst skal overhovedet ikke forklares, den skal fornemmes; man skal opleve den for at forstå den. Man kan kun gennem ord hjælpe andre til at opleve den, og det er det, jeg vil prøve." At hjælpe andre til at opleve arkitekturen, fra „den interesserede fjortenårige" til den interesserede firsårige, det er nøglen til bogen; den må man holde fast ved og ikke skændes om småting undervejs. Steen Eiler Rasmussen er en glimrende fortæller, man kan se ham vende brilleglassene, når han begynder. ***Ulrik Plesner***

Nu er den her igen

Den lille grønne. Redaktion Bertel Hansen. Nyt Nordisk Forlag, København. Pris 8,– kr.

Den lille grønne, 1958, er kommet. Det er 60. årgang, altså en slags jubilæum. Til en afveksling er der ikke store spring i håndværker- og materialepriserne fra den foregående udgave. Det må være en chokerende oplevelse at sammenligne priserne i 1. årgang med priserne i denne sidste. Det har vi dog heldigvis været afskåret fra.

Om fredningen af garnisonssygehuset i Rigensgade

Danske Arkitekters Landsforbunds repræsentantskab vedtog på sit møde den 7. december 1957 at rette følgende henvendelse til undervisningsministeren:

Det tidligere garnisonssygehus og munderingsdepot i Rigensgade blev for ganske få år siden fredet i klasse A i henhold til fredningsloven af 12. marts 1918, som giver undervisningsministeren bemyndigelse til i denne klasse at frede bygninger, hvis „. . . kunstneriske eller historiske værdi . . . . må siges at være så fremragende, at deres nedrivning, forvanskning eller vanrøgt ville medføre en alvorlig mindskning af nationens kulturskatte".

Gennem denne fredningshandling er disse bygningers store kulturelle værdi klart fastslået af undervisningsministeriet selv, og det kan derfor ikke undre, at de kredse her i landet, der har forståelse for værdien ved en bevarelse af vor kulturarv, er blevet oprørt ved at erfare, at undervisningsministeren har besluttet at ophæve fredningen og tillade, at bygningerne nedrives for at give plads til den polytekniske læreanstalts udvidelse.

Den situation, at undervisningsministeren ophæver en fredning i klasse A for at give plads for en nybygning til en under undervisningsministeriet hørende institution, er ikke forudset i fredningsloven, og en sådan handling er i klar modstrid med lovens ånd. Loven indebærer nemlig, at staten i tilfælde, hvor en privat ejet fredet bygning trues af nedrivning, træder til og gennem køb eller ekspropriation erhverver bygningen for at sikre dens bevaring. Loven forudsætter således, at fredede bygninger, der tilhører eller er erhvervet af staten, dermed er sikret mod nedrivning eller vanrøgt.

På denne baggrund bliver undervisningsministerens beslutning om ophævning af fredningen af de staten tilhørende bygninger i Rigensgade et alvorligt slag mod hele den virksomhed, som tager sigte på at bevare vore arkitektonisk og historisk værdifulde bygningsværker, og arkitektstanden skal derfor indtrængende henstille til undervisningsministeren, at sagen tages op påny, og at ministeren pålægger den polytekniske læreanstalt at finde en løsning, som muliggør en bevarelse af de hidtil fredede bygninger. Sker det ikke, finder arkitektstanden, at fredningsloven bør tages op til revision med henblik på at sikre mod tilsvarende afgørelser i fremtiden.

Nedrivningen stillet i bero

Den 12. december meddeltes det, at undervisningsminister Jørgen Jørgensen har anmodet rektor for Polyteknisk Læreanstalt om at undersøge muligheden for en udflytning af visse dele af læreanstaltens undervisning til områder udenfor byen. Undervisningsministeren venter et hurtigt resultat af overvejelserne. Nedrivningen af Garnisonssygehuset i Rigensgade skulle hermed i realiteten være stillet i bero.

Resultatet af den offentlige projekt-konkurrence om en skole i Holstebro

Der var indkommet 52 forslag, hvoraf udvalgtes en 1. præmie, en 2. præmie og to 3. præmier, samt indkøbtes to forslag. Et forslag af arkitekterne Hans Hartvig Skaarup og Jens Marius Jespersen med Per Svenson som medarbejder fik 1. præmie, arkitekterne Ole Dreyer, Henrik Gormsen, Knud Holscher og Erik Korshagen fik 2. præmie og arkitekterne Max Brüel, Gehrdt Bornebusch, Jørgen Selchau og Henning Larsen i samarbejde med havearkitekt Sven Hansen fik to 3. præmier. Der indkøbtes et forslag af arkitekterne Ole Meyer og John Freek Petersen og et af arkitekterne Chr., Erik og Aage Holst, Palle Jacobsen og Hans Christiansen.

Lokal offentlig projekt-konkurrence om en bebyggelsesplan og et alderdomshjem i Aabenraa

Arkitekt Marius Kragh fik 1. præmie, arkitekt Chr. Surlyk med Aage Christiansen som medarbejder fik 2. præmie og 3. præmie. Herudover indkøbtes et forslag af arkitekt Arne Poulsen i samarbejde med havearkitekt I. P. Junggreen Have.

Indbudt konkurrence om en ny kirke i Sct. Lukas sogn

Af 6 indkomne forslag udvalgtes et projekt udarbejdet af arkitekterne A. Gravers Nielsen og Johan Richter som det bedste. Af de øvrige 5 forslag var yderligere et udarbejdet af samme arkitekter, to forslag af K. Friis og E. Moltke Nielsen, et af Mogens Klinge og et af Erik Petersen og Aage Kristensen.

Bryggeriet Stjernens studiefond

Når Bryggeriet Stjernens Studiefond i 1958 foretager uddeling, er det 10. gang, der fordeles midler fra fonden.
Siden første uddeling i 1949 er der ialt udbetalt ca. 600.000 kr. Uddelingen i 1958, som finder sted i løbet af april–maj måned, vil blive på omkring 65.000 kr.
Bryggeriet Stjernens Studiefond har til formål, fortrinsvis som rentefrie lån, at yde støtte til unge kvinder og mænd, der søger videre uddannelse af faglig karakter, eller som skal fuldføre deres akademiske studier.
Lånebegæringer til den forestående uddeling kan rekvireres fra fondens kontor, Dronning Olgas Vej 61, København F, indtil 1. februar, og begæringerne må være tilbagesendt inden udgangen af februar måned.

Studieophold i Rom

Under denne overskrift meddelte vi i *Arkitekten* nr. 25, at ansøgning om ophold på Det danske Institut i Rom samt om stipendium af Collstrop's mindelegat skulle være indsendt inden 1. januar.
Fristen var imidlertid 1. december. Der vil dog allerede til foråret være mulighed for igen at søge om ophold på instituttet, derimod ikke om andel i Collstrop's legat.

Arkitektur 1957

For de, der ikke har abonneret på tidsskriftet *Arkitektur* i 1957, er der endnu en chance for at få en samlet årgang 1957 med de udkomne 6 numre. Det er dog et begrænset antal ca. 100 stk., så man skal ikke betænke sig for længe.
Årgangens indhold: Munkegårdsskolen af Arne Jacobsen, artikel om industriel formgivning af Erik Herløw, bygninger i Aalborg Zoo af Knud Rohbrandt, eget hus i Roskilde af Palle Jacobsen, kontorbygning for BP i Aalborg af Torben Poulsen og J. Blegvad – Kulturhus i Aarhus af C. F. Møller, projekt til Nationaloperaen i Sydney af Jørn Utzon, Hørsholm kommunebibliotek af Juul Møller og H. Næsted og huset på Smutvej af Erik Chr. Sørensen – Boligbebyggelsen Voldparken og Voldparkens skole af Kay Fisker, hus ved Birkerød af H. Gunnløgsson og Jørn Nielsen, hus i Strandøre af Eva og Nils Koppel, hus i Hjortekær af Jørgen Bo, artikel om Møbelkunstens historie af Esbjørn Hiort – Hotel Laponia af Ole Helweg og Børge Glahn, Folkets hus af Vilhelm Lauritzen, artikel af Frode Kirk om Broer i Venedig og artikel om Palladio og hans villaer af Sven Lindholm – Apteringen i „M/S Prinsesse Margrethe" af Kay Kørbing, tekstilfabrik af Peter Hvidt og O. Mølgaard Nielsen og en tekstilfabrik (nabo til førstnævnte) af B. Helweg-Møller og B. Rammeskow og Erik Chr. Sørensens artikel Om Form – Hus i Vedbæk, hus på Odden (det runde hus) og sommerhus i Tisvilde alle tre af Arne Jacobsen, eenfamiliehus på Nøddegangen af Ole Helweg og Børge Glahn, eksempler på Poul Kjærholms møbler, Kenzo Tanges eget hus i Tokio og Erik Chr. Sørensens anden artikel I ru
Som man vil se et afvekslende og interessant indhold – alle o
talte byggerier vist med gode og instruktive billeder, i flere
fælde farvebilleder og i alle tilfælde med planer og snit. Pris
for en samlet årgang 1957 af *Arkitektur* er kr. 54,– (i forbinde
med abonnementstegning kr. 48,– og for medlemmer af D.A
kr. 30,–).

Henvendelsen til boligministeren

Den i dette nummer af *Arkitekten* publicerede henvendelse
boligministeren er baseret på en betænkning, afgivet af et
D.A.L. nedsat udvalg. Hans Erling Langkilde har været udv
gets formand. De øvrige medlemmer var E. Dyssel, Edvard H
berg, Esbjørn Hiort og P. E. Skriver. Marius Kjeldsen har væ
sekretær for udvalget.

21. bygningstekniske samtale

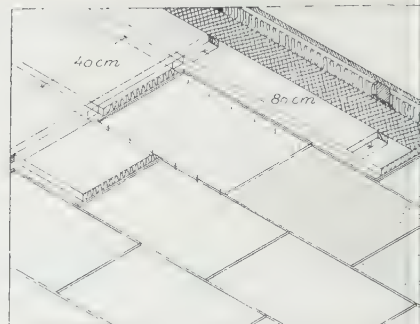
Statens Byggeforskningsinstitut afholder fredag den 10. janu
kl. 20 i Håndværkerforeningens lokaler, Dr. Tværgade 2 A,
teknisk samtale om „Virkningen af bygningstekniske fejl
mangler på vedligeholdelsesomkostningerne". Samtalen indle
af arkitekt, M.A.A. Erik Allin, Fællesorganisationen af Almenn
tige Danske Boligselskaber, på baggrund af de erfaringer, s
denne institution i tidens løb har indhøstet i dette spørgsm

En livligt rindende inspirationskilde

Mange af dette blads læsere kender utvivlsomt Det danske Fil
musæum. Når vi minder om dets eksistens, er det fordi de
musæets 54. serie bydes på en ganske særlig oplevelse.
I ugen fra 20.–25. januar vises den japanske film *Schichinin samurai*, eller bedre kendt under den engelske titel *Seven Samur*
Kurosawa har været instruktør.
Det er en stærkt handlingsbevæget film med de mest spænden
slagsmålsscener man mindes. Samtidig er filmen præget af
vidunderlig humor.
For arkitekter har den yderligere den tiltrækning, at den ind
holder fremragende billeder af primitiv japansk bygningskun
Handlingen foregår i den tidlige middelalder. Det er sel
følgelig umuligt at vurdere, hvor korrekt miljøskildringen e
Men det er morsomt og fængslende gjort.
Det danske Filmmusæums kontor er Vestergade 27, K. T
Byen 1503. Et årskontingent koster 3,– kr. og adgangskort til
serie 6,– kr.

Boligbyggeriet september og oktober 1957

Hovedstadsområdet samt 5 provinsbyer og disses forstæder	Antal lejligheder			
	Sept. 1956	Okt. 1956	Sept. 1957	Okt. 1957
Byggetilladelse givet i løbet af måneden	634	801	580	762
Byggetilladelse ved månedens slutning	3 807	4 153	2 589	2 935
Påbegyndt i løbet af måneden	1 105	419	940	379
Fuldført i løbet af måneden	585	654	2 237	1 159
Under udførelse ved månedens slutning	15 254	15 013	13 624	12 840
Beregnede tal for hele landet, excl. egentlige landkommuner				
Under udførelse ved månedens slutning	23 000	22 600	20 800	19 600

Eksempel på opsætning af loftbrædder direkte på spær eller bjælker, sømmet fordækt med 2" – $2^{1}/_{2}$" dykker

ninger mellem pladerne „optages“ af de affasede kanter og bliver ikke at se.
Der fremstilles nu endvidere en kombination af loftfliser og lægter, såkaldte gipsloftsbrædder. Disse loftsbrædder er gipsplader på 40 × 180 cm, som ved hjælp af riller med affasede kanter er opdelt i 3 felter på hver 40 × 60 cm, og som endvidere er pålimet trærammer med tværafstivning pr. 30 cm, der er pløjede i kanterne og endestykkerne med fjer og not. Denne loftsbeklædning opsømmes direkte i spær, bjælkelag eller åse med en afstand på 80–90 cm eller kan benyttes som nedforskalling.
De her omtalte 3 typer loftsbeklædning er straks klar til opsætning og kræver kun tilpasning, hvor målene ikke går op. Pladerne kan skæres med en fintandet fukssvans. Pladetykkelsen er ved disse materialer 3/8".

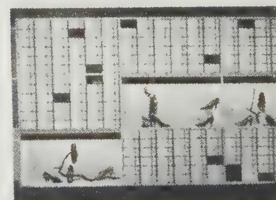
Nyhed fra Arkitektens Forlag

Indretning af butiker

Eksempler på moderne butiksplanlægning og butiksindretning, bogen er skrevet af arkitekt M.A.A. Jens Mollerup med bistand af handelsorganisationernes konsulenter og henvender sig i lige høj grad til fagfolkene på det bygningsmæssige område som til fagfolkene indenfor handelen. Bogen afsluttes med en gennemgang af kravene til fødevarebutikerne. Formatet er 20 × 23 cm, prisen er 22 kr.

Et typisk opslag fra bogen

Meddelelser fra
DANSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND

Bredgade 66, København K.
Telefon *Minerva 1290

Meddelelse om stilling formidlet af Den Danske Unesco-nationalkommission

1. *Title of Post:* School Architect.
2. *Location:* Tegucigalpa, Honduras.
3. *Background and Functions:* The Government of Honduras will build in 1958 a Normal School, which will be located near the capital of the country. The Government has already allocated an appropriate sum of money for the purpose. According to national regulations, this sum has to be spent during 1958. The buildings will comprise premises for the Normal School itself plus premises for a Primary School, annexed to the former, which will be devoted to demonstrations and practice. The buildings will have to be completed before December 1958.
   The expert requested by the Government of Honduras will be required to prepare the plans for the buildings. He will be assisted in his job by officers of the Honduran Government as well as by Unesco Mission experts. A special Committee may be created in order to discuss with him matters relating to the Project. The architect will be asked also to supervise the building work.
4. *Qualifications:*
   a) Professional degree in Architecture.
   b) Although academic specialization in School Architecture is highly desirable, the expert could be dispensed of this requisite, provided that he has had wide experience in the field, as demonstrated by previous work in the building of schools and/or in the supervision of works of this kind. Acquaintance with educational problems is highly desirable. Publication of books, brochures, articles, etc., on School Architecture as well as membership of specialized Societies and/or Academies will constitute very good qualifications for the job.

5. *Language Qualifications:* It is indispensable to have at least a good working knowledge of *Spanish.*
6. *Duration of Appointment:* Six months.
7. *Salary and Allowances:* Equivalent to US $ 7,300 per annum (national income tax reimbursed if levied), subject to a variable adjustment related to the cost of living at the duty station. In addition, the expert will be entitled, for the duration of his assignment, to a fixed allowance intended to cover his subsistence costs. Free return passage is provided for the expert.

Henvendelse må ske snarest til: Den Danske Unesco-National-kommission, c/o Undervisningsministeriet, Frederiksholms Kanal 21. København K. ★

Adresseforandringer

Arkitekt Carl H. Beckmann, *bolig* fra Tingskrivervej 6, NV, til Bondehavevej 108, Bagsværd.

Arkitekt Sven Bork, *bolig* fra Gyllenstiernsgatan 3, Stockholm Ö, til Anhaltsvägen 43, Sollentuna, Sverige.

Arkitekt V. Brockstedt-Christensen, *bolig* fra Elmevej 11, Herning til Markvænget 42, Herning; *tegnestue* uændret Bredgade 15 B, Herning.

Arkitekt Sophus Frandsen, *bolig* fra Christiansholms Parkvej 4, Klampenborg til Cedervænget 45, Virum.

Arkitekt Knud Holscher, *tegnestue* fra Vingårdsstræde 18, 4. K, til I. E. Ohlsensgade 14, 2. Kbh. Ø.

Arkitekt Jens Marius Jespersen, *bolig* fra John Tranums Alle 13, Kastrup til Kulsvierparken 47, Lyngby; *tegnestue* uændret Frederiksberggade 38, Kbh. K.

Arkitekt Bent Jørgensen, *bolig* fra Grønnevej 262, 1. Virum til Kollemosevej 15 B, Holte. Telefon Holte 3257.

Arkitekt Erik Korshagen, *tegnestue* fra Vingårdsstræde 18, K, til Skrivergården, Birkerød.

Arkitekt Jørgen Boye Petersen, *bolig* og *tegnestue* fra Lucernevej 541, Vanløse til Østre Pennehavevej 29, Rungsted Kyst; telefon Rungsted 452.

Arkitekt Erik Villefrance, *bolig* fra c/o Christiani og Nielsen, Oriental Avenue, Bangkok, Siam, til Kokkedalsvej 51, Kokkedal.

Meddelelser fra
AKADEMISK ARKITEKTFORENING

Helge Wamberg, Minister K. DM. p.p. Ambassade Royale de Danemark, 77 Avenue Marceau, Paris 8, France. Udnævnt til overordentligt medlem af Akademisk Arkitektforening 1.10.57.

FRA TIDSSKRIFTERNE

Tidsskrifter modtaget indtil 20. december 1957

Edilizia Moderna, 61, august 1957
Farver og former i boligen i dag, 14 sider billeder fra en udstilling i Como. Hus for en industrileder, i Tokio; arkitekt Isoya Yoshida, 8 sider bl. a. med farvebilleder. Elektricitetsværk i Birsfelden, ved Basel; arkitekt Hans Hoffmann, 6 sider. Weekendhytte i 2000 meters højde; arkitekter Heidi og Peter Wenger, 6 sider, samt 4 sider om et hus i Rosswald af samme arkitekter. Renfrew lufthavn, Glasgow; arkitekt William H. Kininmonth (Rowand Andersen, Kininmonth og Paul) i samarbejde med Michael Laird, 4 sider. Laboratorium i Enfield, Middlesex; arkitekter G. A. Jellicoe og Alan Balantyne, 4 sider. Kulturcenter ENAL i Pontedera; arkitekt Luigi Carlo Daneri, 10 sider. Sommerhus ved søen i Moltrasio; arkitekt Mario Tedeschi, 6 sider. Det tekniske institut Zanon i Udine; arkitekt Cesare Pascoletti, 10 sider. Huse i Ferrara; arkitekt Ezio Sgrelli, 4 sider. Farvespil i en bygningskonstruktion, hus af arkitekterne Attilio Mariani og Carlo Perogalli, 4 sider. Børnehjem i Imola; arkitekter Vittorio Fiorentini, Sergio Lambertini, og Luigi Riguzzi, 4 sider. Boligbebyggelse i Roma; arkitekter Dante Iannicelli og Guido Gigli, 4 sider. Biografen „Paris" i Roma; arkitekt Fabio Dinelli, 4 sider.

Forum, 7/1957
Pumpestation i Vogelenzang; arkitekt J. P. Kloos, 12 sider. Boligbebyggelser i Amsterdam af henholdsvis arkitekt A. Bodon, 6 sider og af arkitekt J. P. Kloos, 6 sider. Hus Boekelo af arkitekt H. Salomonsen, 4 sider. Hus Beetsterzwaag af arkitekter Ritter og De Graaf, 2 sider. Hus med atelier af arkitekterne Jan Rietveld og Mien Ruys, 4 sider. Skole i Nagele (N.O.P.) arkitekter Aldo van Eyck og H.P.D. van Ginkel, 7 sider.

Forum, 8/1957
Det meste af dette nummer anvendes til gengivelse af projekter til en ny hovedbygning for Nederlandsche Bank N.V. på Oude Turftmarkt i Amsterdam. Projekterne gengives med modelfotografier og planer, opstalter og snit. Desuden vises på 2 sider forskellige modelfotografier af arbejder af Le Corbusier.

De Grafiske Fag, 10/1957
The Penrose Annual, anmeldelse. Nogle erfaringer fra den grafiske industri i Sverige. To grafiske personligheder fra Amerika, Bruce Rogers og William Addison Dwiggins. Usædvanlige blade og trykkerier II: Territorial Enterprise – and Virginia City News.

Werk, 10/1957
XI. Triennale di Milano, anmeldt af Benedikt Huber, 8 sider. Den schweiziske afdeling på XI. Triennale di Milano af professor Alfred Roth, 5 sider samt 1 side om den schweiziske afdeling pa udstillingen „Die Stadt von morgen" på Interbau, Berlin og 1 side om den schweiziske afdeling på Den Tyske Håndværkermesse, München. Udstilling af Le Corbusier's arbejder i Kunsthaus Zürich, 5 sider. Artikel af Heinz Keller: Om de store kunstudstillingers problematik, 3 sider. Artikel af Antonio Frova:- Kunstudstillinger i Milano, 5 sider. Artikel af Hans Curjel om Johannes Itten, 8 sider med sort-hvide gengivelser af malerier, tegninger m. m.

Form 8/1957
Prognos och program af Nils Paulsson. Form på Industriform af P.-E. Heribertson. Danmark: Maadeholdets Talsmænd af Pierre Lübecker. Finland: Smycken i modern form af Erik Kruskopf. Norge: Høstmønstring i Kunstnernes Hus af Bendt Winge. Textil tillbakablick af Vera Diurson. Köksforskningen måste fortsätta af Carin Boalt. Arkitekten og virkeligheten af Odd Brochmann. Utan gränser af Gunnar Höglin. Team Beckmann af H. af S.

STILLING TILBYDES

Arkitekt M.A.A. søges. Skriftlig henvendelse med referencer til arkitekterne M.A.A. *Torben Poulsen og Jacob Blegvad*, Bispensgade 1, Aalborg.

Teknisk tegner (bygn.). Kontakt ønskes med arkitekt, der i særlig travle perioder kan bruge tidl. arkitektkontordame til tekn. tegn., maskinskrivning og bogføring. Henv. tlf. SU. 5894 x.

Ballerup-Måløv kommune. Ved kommunens bygningsinspektorat er en arkitektstilling ledig til tiltrædelse snarest. Løn efter overenskomst. Egenhændig ansøgning med bekræftede afskrifter af eksamensbeviser og anbefalinger tilsendes kommunalbestyrelsen inden 15. januar 1958. Personlig henvendelse ønskes ikke. *Ballerup-Måløv kommunalbestyrelse*, den 27. december 1957.

Bianco Lunos Bogtrykkeri A-S, Kbhvn.